

VIGRED

»VIGRED«, ženski list z Modno in Krojno ter Vzorčno prilogo. — Izhaja vsak mesec. — Naročnina znaša Din 25.—, z mesečno prilogo Din 50.—. Če se naroči 20 izvodov (brez priloge) pod enim naslovom, le Din 20.—. Za inozemstvo Din 32.—, s prilogo Din 64.—.

Izdaja konzorcij »Vigredi« (Vida Masič) v Ljubljani, Masarykova c. 12. Uredništvo (odgovorna urednica Zora Požnenel) in upravništvo Masarykova cesta 12, Vzajemna zavarovalnica. Telef. št. 4034. Tiska Misijonska tiskarna v Grobljah. Za tiskarno odgovarja A. Trontelj C. M.

Sklep uredništva 10. dan prejšnjega meseca. Rokopisov uredništvo ne vrača, nenaročenih prispevkov ne honorira.

Rokopisi in vsi dopisi, ki se tičejo vsebine lista, naj se naslove na uredništvo, vsi dopisi glede priloge na upravo. Naročila, reklamacije in naročnino sprejema uprava »Vigredi«. Uredništvo in uprava: Masarykova c. 12.

V S E B I N A :

Ob 20 letnici. — Svoboda (M. Stepanova). — Osmi december (A. Galetova). — Izselska nedelja (P. K. Zakrajšek). — Vigredi na pot. — Desetniki (M. Stepanova). Mati (Dr. Ivo Česnik). — Njej (E. Kolman). — Med pastirji sedim (M. Pavlovčič). — Franca s Križne gore (J. Munih). — Trnje (F. J.). — Na življenja cesti (F. Golob). — Lepota slovenske zemlje (M. Berce). — Deklica na tuje gre. — Iz domačih krogov. — V naših domovih. — Dobre knjige. — Kazalo.

MISIJONSKA TISKARNA

Groblje — Domžale

**Dobri časopisi in knjige, lepe tiskovine
za pisarne in društva.**

Ako gre za zavarovanje pride v poštev le

Vzajemna ← **LJUBLJANA**
zavarovalnica ↓ **Miklošičeva 19**

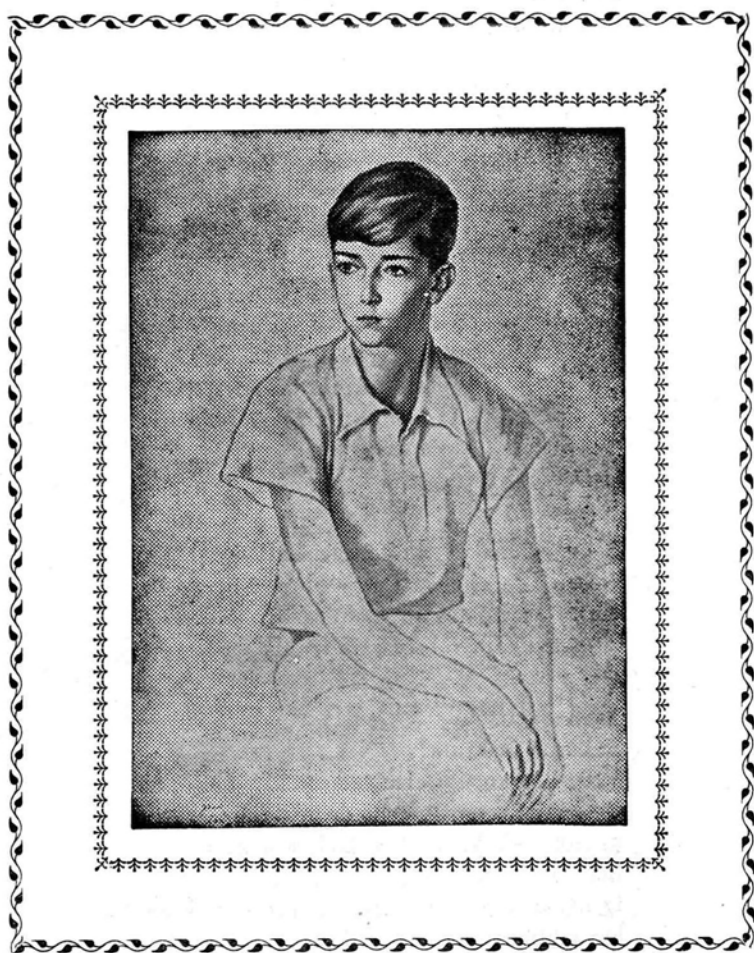
1. požar, vlom, nezgode, jamstvo, kasko, steklo, zvonovi; 2. doživetje, smrt; rente in dote v vseh možnostih; posmrtninsko zavarovanje »KARITAS«. Zavarujte sebe in svoje imetje vedno pri naši domači slovenski zavarovalnici.

VIGRED

ŽENSKI LIST

LETO 1938

december št. 12

*Domovini Jugoslaviji poklanjajo slovenske kat. žene
in dekleta ob 20 letnici svoja zvestoba in ljubezen.*

SVOBODA

Samotna pota hodi duh.
Vse križem romajo razbite misli:
ob zaprašenih cestah iščejo pokoja,
in po poljanah širnih,
gozdovih čudovito mirnih
tegobno blodi žalost moja.

Vse groze strašnih dni
pozabljenje ni strlo.
Človeštvu, ki je v grozi mrlo,
ki v blazen je pokoj obupno zrlo,
se v tihožitja mešajo grenkobni sni.

Moj duh ječi.
Pozabe hoče.
Ob zaprašenih cestah se za križem križ vrsti,
in po samotnih poljih za grobom grob leži
v brezкраjni svod;
nikjer jih konca ni.

In sredi zarij, glej, v mučeniški plašč odet,
stoji Junak v srce zadet ...
Za kapljo kaplja se utrinja vsepovsod:
v pečevja skalna, v daljnih râvní svod.
Rdeč škrlat, rdeča kri,
vse sama vroča srčna kri ...

In moč junakov, ki se niso bali mreti,
ki smrti strašni dali so v obraz svoj zreti,
verige suženjstva je v nič razbila,
s čel teptanih robstva žig izmila. — — —

Svoboda!
Težka si in kruta!
V tebi se ko ubijalec sama sebi zdim.
Zasužnjena sem v tebi do obupa:
grozotno trpka bila je življenja kupa
borcev silnih.
Iz dneva v dan nad lastnim jazom pokore težke
bič vihlim.

OSMI DECEMBER

Danes je praznik belih rož,
rož najčistejših,
ki vedno ganejo človeka
kot bela otroška obleka,
kot mirtni venec
in breza na samem
in kot studenec,
ki se nikoli ne skali.

Danes je praznik nedolžnih oči,
praznik čistega srca,
ki mu je kraljica sveta Marija
brezmadežna.

Zopet je nova stara povest
o bosi Devici iz Nazareta
v sinjasti ruti,
v dolgem krilu,
od vseh odbrani,
ker čaka Boga.

Danes je praznik njenih rož,
danes je praznik njenih ljudi,
praznik čistosti.

Čuj nas, Devica iz Nazareta,
stori, da bodo slovenska dekleta
praznik imele takrat kot Ti.
Daj, daj, poprosi božjega Sina,
naj ne požre ta kruta tujina
v borbi za kruh
jim čistosti!

F. Fuchs: Brezmadežna

P. Kazimir Zakrajšek OFM:

Izseljenska nedelja

Vigred dekliška, kako si ti lepa! Dekle, se tega zavedaš? Komaj! Šele ko boš iz jeseni svojega življenja gledala nazaj na svojo dekliško vigred, na vse to prelestno cvetje lepih mladih dekliških let, na vso njih lepoto in krasoto, šele takrat boš videla ves njih sijaj. Še bolj boš pa to videla, ko jih boš gledala in hrepeneče premišljevala iz zime svojega življenja, ovenčana s snegom sivih las, kot stara, sključena ženica kje za pečjo. O, kako se ti bodo kot v kinu zopet in zopet razvijale pred tvojimi duševnimi očmi vse njih lepote in miline! Kako boš zakoprnela po njih, po teh lepih, lepih, pa tako kratkih letih dekliške življenske vigredi. O, stokrat blagor ti tedaj,

če boš videla svojo vigred, da se je razvijala in razvila naravno, da so se vsi cveti lepo razcveteli in je bila tvoja dekliška vigred kot cvetoča črešnja, kot dišeča lilija, kot vrh poln cvetja tudi naravno odcvetela. Kako se bo tvoja duša naslajala ob teh spominih!

Toda gorje pa tedaj, gorje, če je tvojo dekliško vigred pomorila slana! Lepo se je začela razvijati. Obetala je prekrasno poletje, še lepšo jesen. Pa se je vse tako nesrečno izmaličilo. Zamorjena je bila lepa pomlad, njej je sledilo žalostno poletje in še žalostnejša jesen. Koliko starih revic, ki si na svoja stara leta, zadnja v življenju, z beraško palico in težkim utrujenim korakom in solzami v očeh prosi vsakdanjega kruha od hiše do hiše. Pa bi bila tako lahko srečna gospodinja, dobra žena, plemenita mati, z lepimi zadnjimi dnevi svojega življenja. Pa morda ni bila to njena krivda. V njej je bila vsa dobra in odločna volja rešiti svojo vigred in rešiti svoje življenje. Tudi dobra morda je bila. Veliko je molila. Morda se je celo skrila pod materin plašč dobre nebeške matere Marije v Marijini kongregaciji. Toda gospodarske razmere domače hiše so bile take, da je zanjo zmanjkalo pri mizi žlice in kruha. S solzami v očeh in s krvavečim srcem je odšla čez domači prag na tuje. Tam pa jo je zagrabil vrtinec težkih razmer in jo potegnil za seboj v strašno življenje. O, tužna je zgodovina tisočev — naših slovenskih izseljenskih deklet bodisi po širnem svetu v tujih državah, bodisi v marsičem morda še bolj tužna na našem jugu.

Prišla je v družino, kjer so ji izpili iz njenega življenja vse, kar je bilo lepega vzvišenega in plemenitega v njeni slovenski duši. Morda se je našla v družini, kjer je kot služkinja iskala kruha, zver, ki jo je duhovno raztrgala, jo uničila, pogazila v njej vse lepe rožice krščanskega dekliškega srca, kate je vanj nasadila s toliko skrbjo vrtnarica domače hiše, zlata mamica.

Morda ni dobila službe pa se je potikala brez vseh sredstev kot preganjana zver po ulicah raznih mest in iskala strehe in vsaj košček bornega kruha. Pa jo je zgrabila zastrupljena cesta in — primorana, da si ohrani vsaj borno življenje, da se obvaruje strašnega stradanja, — se je vdala življenju, ki ji je vzelo vse dekliško dostojanstvo, vso dekliško čast, vse poštenje, vso srečo čiste vesti, zašla je na opolzka pota nesrečnega življenja, največje nesreče za dekliško življenje. Kot uboga »pjevačica« po nočnih lokalih se mora izpostavljati najpodlejšim elementom, da se naslajajo z njenim najdragocenejšim premoženjem dekliške časti, zato, da ji vržejo košček kruha, ki jo obvaruje pred stradanjem. Kot uboga dekla in služkinja po raznih družinah si s težkim garanjem služi svoj kruh, izpostavljena brez vsakega sredstva, brez vsake zaščite, vsem mogočim šikanam oholih brezvestnih gospodinj in gospodarjev.

Da bi se rešila tega strašnega življenja, si skuša slovensko izseljensko dekle na tujem najti tovariša življenja, ki bi jo po svetem zakonu tega težkega življenja rešil in ji dal tisto vzvišeno mesto v družinskem življenju, za katerega je ustvarjena, da bo srečna mati, srečne družine. Pa se ji zgodi, da se zmoti v izbiri, ker ni bilo ne časa ne prilike za izbiranje, ker ni bilo

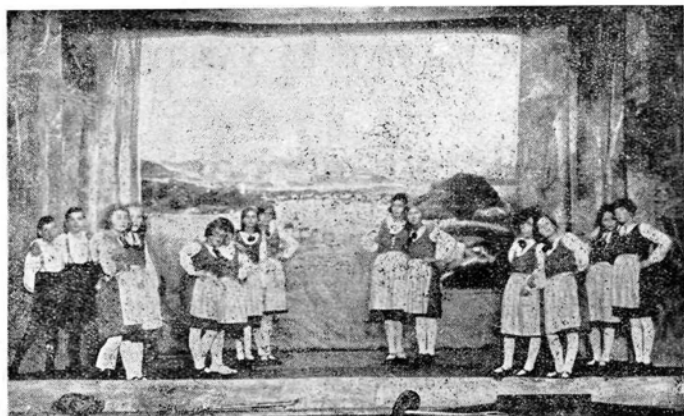

možnosti, da preizkusi svojega bodočega tovariša življenja, pa je storila napačno izbiro in se pognala v še večje gorje in bedo.

Pri slovenskih dekletih v tujini se tudi opaža velika lahkomišljenost pri tem usodepolnem koraku. Izbere si celo drugoverca, ki ima drugo vzgojo, drugačni značaj, pa tudi drugačno pojmovanje vzvišenosti ženske in njene naloge v življenju človeške družbe, ki ima drugačno mnenje o vzvišenosti zakona in materinstva. In nesreča je tukaj. V svoji mladostni lahkomiselnosti nesrečno dekle ne pomisli na strašne posledice, ki taki izberi tako rade slede.

Še dalje gredo slovenska dekleta v tujini. Mesto, da bi si po katoliškem zakonu zagotovila vso božjo pomoč in božje prijateljstvo v svojem novem stanu, pa se tako lahkomišljeno, tako tja v en dan, tako hitro odpovedo celo svojemu Bogu in svoji Cerkvi, odstopijo od svoje vere, katero jim je dobra mati doma s toliko ljubeznijo in s toliko skrbjo vsadila v dekleško srce in se poroči z drugovercem v drugoverski cerkvi. Ona prisega svojemu tovarišu zvestobo do smrti, on njej zvestobo, dokler se mu bo ljubilo. Koliko zlomljenih in strtih življenj imamo potem pri naših dekletih v tujini! Srce krvavi vsakemu rodoljubu, ko čita ali pa posluša poročila o vseh teh doživljajih naših slovenskih deklet v tujini. Pa ali so dekleta sama kriva vsega tega? Ali nosijo vso težko odgovornost za vse te usodopolne korake in razvaline njih življenja same? V veliki meri gotovo! V še večji meri pa nosi odgovornost njih narod doma, ki dragocene bisere slovenskega dekleštva tako brezsrčno pozablja, jim tako malomarno sledi na tuje, ne skrbi zanje in jih prepušča na tujem popolnoma samim sebi. Mi radi in veliko mislimo na misijonsko delo med raznimi pogani po tujih delih sveta in veliko žrtvujemo. Lepo je to in je samo čast slovenskemu narodu. Toda pri tem našem misijonskem delu pa bi ne smeli pozabiti pred vsem na te uboge reve, ki tvorijo naše najvažnejše in našemu srcu najbližje misijonsko polje, ki tako kriči in prosi delavcev, ki tako prosi žrtev in našega dela. Tisoče ubogih rev, z njimi pa tudi tisoče družin bi lahko rešili, ako bi zanje bolje poskrbeli.

*

*Slovenski otroci
v Aumetz-u
(Francija)
na odru. —*

Vsako leto je prva adventna nedelja posvečena našim izseljencem, našim Slovencem na tujem. Ta dan praznuje ves narod izseljensko nedeljo.

Ta nedelja naj bi ves narod opozorila tudi na to veliko naše narodno misijonsko polje, na stotisoče naših slovenskih ljudi, ki poginjajo versko in moralno po raznih državah in delih sveta, kamor jih je vrgla nesrečna usoda in iskanje vsakdanjega kruha.

Tudi za slovenskega dekleta tu doma, za vse naše deklinke Marijine kongregacije, deklinke krožke, deklinke odseke katoliške akcije, je ta dan veliki dan, ko bi naj pred vsem slovenska dekleta mislila na svoje tovarišice v tujini. Naša dekleta naj bi mislila ta dan na vso to bedo, na vse te nevarnosti, na vse to pomanjkanje svojih tovarišic naših slovenskih izseljenskih deklet širom sveta. Za letošnjo izseljensko nedeljo se obrača Družba sv. Rafaela tudi na vse slovenske žene in dekleta, ki jih prosi pomoči in sodelovanja pri svojem velikem delu za reševanje naših izseljenskih ljudi, zlasti izseljenskih deklet.

Vse slovenske ženske in deklinke organizacije zlasti prosi: Na izseljensko nedeljo se jih spomnite v cerkvi, sprejmite *sveto obhajilo* in ga naklonite svojim sestram po tujih državah in po tujih krajih! Darujte ga za tiste reve, ki so morda že pozabile na ta »angelski kruh«, da bi jih božji Zveličar priklical nazaj in pokrepčal v njih težkem boju!

To bo najlepši dar Vigrednic za sestre v tujini na izseljensko nedeljo. Pa še nekaj lahko store: Vigred je dala že letošnje leto in bo tudi še nadalje prostora, da lahko dopisujejo Vigrednice s svojimi sorodnicami, prijateljicami in znankami v tujini in jim zopet v Vigredi odgovarjajo. Vse Vigrednice, ki imajo sorodnico ali prijateljico v tujini, naj vsak mesec napišejo pismo zanjo v Vigredi in bo tudi ona v Vigredi odgovorila. Tako bo postala Vigred najtesnejša vez, ki bo vezala dom s tujino in na tisoče slovenskih deklet in žena, ki jih je sila razmer pognala za koščkom kruha v tuje kraje, bo našlo v Vigredi zopet prelepe spomine na svoj dom, svoje drage domače. Ti lepi spomini pa jih bodo obvarovali vseh težav tujine in jim ohranili veliko in lepo ljubezen do domovine.

VIGREDNICE, PRISTOPAJTE KOT ČLANICE K RAFAELOVI DRUŽBI IN K DRUŠTVU ZA VARSTVO DEKLET!

Vigredi na pot v novo leto

Naš edini katoliški ženski list »Vigred« že 16 let redno vsak mesec obiskuje naše žene in dekleta ter jim prinaša vselej obilico razvedrila, pouka in praktičnih navodil za njihovo delo. V teku teh let se je udomačila že v tisoč in tisoč slovenskih domovih ter je tisočem in tisočem naših žena in deklet verna spremljevalka. Tudi šolska oblast je spoznala vrednost in uspeh njenega dela in jo je priporočila gospodinjskim, meščanskim in višje orga-

niziranim ljudskim šolam za deklinško čtivo. Tako spoznavajo našo Vigred vedno širši krogi našega ženstva doma in na tujem.

Kljub temu pa je še vedno tu pa tam nekaj krajev, vasi in mest, kjer Vigred še ni tako razširjena, kakor bi bilo treba. Dolžnost vseh naročnic in naročnikov, bralcev in bralk, prijateljev in prijateljic Vigredi je, da gre vsak za prihodnje leto že takoj zdaj na propagandno delo, da pridobimo Vigredi čim več novih naročnikov in naročnic. Tudi konzorciju in lastništvu Vigredi je zelo mnogo na tem, da se število naročnikov zviša, da moreta pri sedanji nizki ceni nuditi čim več in čim boljšega čtiva v Vigredi. Zato je za nabiralce novih naročnikov za leto 1939 zopet razpisano lepo število nagrad. Več o tem je razvidnega iz priloženega letaka.

Mara Stepanova:

DESETNIKI

I.

Zemlja belokranjska,
kdo se je vate ozrl
izmed tisočev njih, ki so šli,
ko je v tvojih poljanah cvetje dehtelo ...

Kdo se je zazrl v tvoj asketski obraz
v dneh tihe jeseni,
ko je življenje v ozarah dozorelo
in si spoznala:

— Preveč sem rodila sinov,
pretesne so moje jim grudi.
O kam le naj spejo domov? —

Kdo videl je tvoje oči,
v žalosti umrle ...
Za tisočem njih, ki so morali iti,
v vdanem obupu so zrle.

Za čredo ovac zapuščenih,
ki mimo ljubezni ničesar zanje nisi imela.
Samotni odšli so sredi cest osamljenih,
zaman si od mnogih ljubezni želela.

II.

V dneh, ko sem šla jaz, je cvetje venelo.
Življenje v ozarah je v sad dozorelo ...
Potem so vse dni čisto ob meni ti grudi
[drhtele:
v tujo poljano so tvoje poljane vzcvetele,
v tujo dobrovo so rože tvojih dobrav za-
[dehtele,
tvojega lica deviški smehljal je vél tako
blizu mojih ušes,
da sem menila slišati pesem življenja nebes.

Trepet tvojega žitja
sem zaslutila v krvi lastnega bŕtja:
žgoč vrelec bolesti otrok:
strahotno osamljeni kličejo v materni jok,
vse križem po svetu pijó
iz zvrhanih čaš gorčino pelina.
In vanje jim solze tekó:
trpkosti desetega sina.

V dneh, ko sem šla jaz, je cvetje venelo,
življenje v ozarah je v sad dozorelo ...

Dr. Ivo Česnik:

MATI

(Konec.)

Spominčica Evangelistu

»Ko ste prebirali ob nedeljah popoldne »Domoljuba«, ste zadeli na ime pokojnega notranjega poslanca drja Žitnika. Vsa Vipavska je visoko spoštovala in ljubila tega gorečega ljudskega govornika in nesebičnega poslanca. Tudi Vi, draga mati, ste govorili o njem z največjim spoštovanjem. Ko je imel nekoč v Colu shod, so ga Sanaborci naprosili, da bi nosil poštni sel vsak

dan pošto preko Sanabora v Vipavo in da bi dobila vas poštni nabiralnik. Takoj je ustregel tej želji in jo mahnil k poštному ravnateljstvu v Trst. V mesecu dni je bil nabiralnik na Kobalovi hiši poleg kapelice in poštni sel je nosil dnevno pošto čez Sanabor.

Še višje kot drja Žitnika ste čislali drja Janeza Evangelista Kreka.

»Če sem brala »Domoljuba«, sem zadela skoro v vsaki številki na njegovo ime. Še rajši sem brala njegove Zgodbe sv. pisma, pisane tako globokoumno, a obenem poljudno. Velikokrat sva se pogovarjala o njem. Vedel si mi povedati toliko zanimivega o njem. Tako ti je prevzela njegova velika osebnost vso dušo, da si znal tudi nas domače navdušiti za njegove misli in načrte.«

»Če sva govorila o mnogočem, kar je vplivalo na mojo duhovno rast in duševno oblikovanje, bi bila v teh-le skromnih spominih znatna vrzel, če ne bi omenjal velikega mojstra, ki je poleg Vas najgloblje zaoral brazde v mojem življenju in dal smernice mojemu delovanju in delovanju tolikih drugih javnih delavcev.

Kaj je tako vplivalo na nas?

Njegovo obširno, splošno znanje, njegova velika jezikovna sposobnost, — saj je govoril vse slovanske jezike, izmed romanskih pa francoščino in italjanščino, od germanskih nemščino in angleščino, — njegove govorniške sposobnosti — saj je pripravljen govoril kakor ljudski tribun, — njegova neprisiljena, duhovita konverzacija, s katero je vsakega zajel v svoj prijeten zabaven krog, njegova obsežna delavnost na gospodarskem, združnem narodno obrambnem, prosvetnem, literarnem, časnikarskem, organizatoričnem in znanstvenem polju. Najbolj pa njegova nesebičnost. Nisem še srečal v svojem življenju tako vseobsegajoče slovenske ljubezni, kot sem jo našel pri drju Kreku. Bil je poosebljena ljubezen do bližnjega. Saj je znano, da je razdal prav vse.

Za svoje potrebe, zlasti za obleko, obuvalo, perilo, se ni brigal. Gorje bi mu bilo, da ni imel tako skrbeče, pametne postrežnice in gospodinje-sestre Cilke, katero mu je naklonil dobri Bog v plačilo za njegovo srčno ljubezen, ki jo je gojil do vseh ubogih, zatiranih in trpečih. Tudi študentje so dobro vedeli za te njegove lastnosti. Ko je hodil dokaj časa okrog s starim, pokvečenim klobukom, so mu kupili nov žametast klobuk in mu ga izročili na tečaju na Sv. Joštu.

Vselej, kadar se spomnim onih mladostnih let, ki sem jih preživel v mojstrovi šoli in vzgoji, me prevzame srčna otožnost, a takoj nato veselje! Saj so bila ta leta tako plodna in polna zanos!

Prvič sem srečal mojstra, — to mi je v temnem spominu — ko je z gručo delavcev hodil izpred Šenkla vžva proti mestnemu magistratu v Ljubljani. Živahno je govoril s temi delavci. Ob strani so se čuli žvižgi iz druge delavske gručice, s katero se je prepiral pok. urednik Štefe. Bil sem tedaj tretješolček in nisem umel in vedel, da se je porajala mlada struja katoliškega delavstva. Pozneje sem slišal drja Kreka, ko je predaval v nekda-

njem Katoliškem domu na Turjaškem trgu. Skrivaj smo se mladi študentje vtihotapili k tem predavanjem.

Dodobra sem se pa z njim seznanil v osmi gimnaziji. Priredil je tečaj, h kateremu smo zahajali večinoma osmošolci. S prijateljem Tončkom Erjavcem sva obiskovala ta tečaj, ki se je vršil tedensko ob četrtkih zvečer po večerji in je trajal po dve uri. Zbirali smo se v I. nadstropju dr. Krekove vile v sobi poleg njegove spalnice, kjer smo posedali ob dolgi mizi, obloženi s knjigami, katerim so tovariševale doktorjeve različne pipe. Razlagal nam je narodno ekonomijo. Pri razlaganju pa je vedno posegal v dnevna vprašanja in razmotrival razne probleme. Vsakdo ga je lahko vprašal poljubno in dr. Krek je o vsaki zadevi govoril obširno in temeljito. Kakor stari Sokrat se je razgovarjal in v razgovorih prijateljsko učil. Obravnaval je z nami najrazličnejša verska, filozofska in literarna vprašanja.

Ob nedeljah popoldne pa nas je tuintam popeljal na Posavje. Znal je vsako, še tako težko zadevo osvetliti s svojo šegavostjo. A ni nam nudil samo obširnega znanja in vplival tako na naš razum, pokazal nam je tudi s svojo skrajno nesebičnostjo pota do delavskega, kmečkega in obrtnega stanu in nam vcepil razumevanje za prosvetno in socialno delo. Brez drja Kreka bi nikdar ne bila mlajša slovenska generacija posegla od leta 1900 do svetovne vojne in pozneje s tako požrtvovalnostjo v razvoj slovenske kulture.

Njegov duh pa ni videl le malega kosa slovenske zemlje, ampak je posegel široko preko ožjih mej domovine na jug in na sever med slovanske brate. Saj je gojil ozke osebne stike s Čehi, Poljaki, Ukrajinci, Hrvati in Srbi. Vcepil nam je zanimanje za študij slovanskih in jugoslovanskih problemov ter slovanskih jezikov. Tako smo pridno čitali hrvatske knjige in se vadili v ruščini.

Po maturi leta 1905 smo se nekateri prijatelji — Šiška, Ogrinec, Dolenc in jaz — domenili, da pridemo po Prešernovi slavnosti k drju Kreku na Prtovč. V selški dolini pri svojem prijatelju Demšarju p. d. Cošu v Češnjicah je čakal na nas. Krek nas je sprejel v irhovkah — dokolenkah in najprej pogostil. Dasi je bil hudo hripav in prehlajen, nas je popeljal kar čez drn in strn na vrh Blegaša. Znano je bilo, da ni ljubil turistovskih potov in da se je hudoval na one planince, ki s svojim vedenjem kvarijo čar naših gora. Gazili in lazili smo, on se nam je pa smejal, in nas tolaižl, da se ne bomo izgubili. Z Blegaša nas je povedel v Leskovicu. Blizu vasi smo zadeli na vpokojenega stotnika, ki je imel tam lovsko kočo in čakališče za divjačino. Stotnik je drja Kreka nazval s kanonikom, kar je označil kot veliko ponižanje za profesorja bogoslovja. V svoji gostoljubnosti nas je stotnik povabil v lovsko kočo in pogostil. Dr. Krek je dal nalog filozofu Dolencu, da se zahvali stotniku v grščini. To je tudi Dolenc izvršil v doktorjevo popolno zadovoljnost. Stotnik nam je zatrdil pri svoji vojaški časti, da ni razumel niti besede. Kasno zvečer smo prišli v Leskovicu. Krek nam je izposloval vstop v župnišče. Župnika Fajfarja ni bilo doma. A kuharica

ni bila v zadregi. Zadavila je kokoš in nam pripravila večerjo. Zjutraj pred odhodom je dr. Krek napisal v par minutah na čast dobri kuhinji in odsotnemu gostitelju te-le duhovite verze:

Mladih kozačkov četvorica
zraven moje hetmanstvo —
eto zate pokorica!
A ti si ubežal v pregnanstvo.
Imeli s seboj smo Gorenjca, Dolenca,
ki ga ne zmeša grškega govora štren'ca.
Zorno vipavsko pomladni Česnik
rad bi se skazal Ti, da je pesnik.
Izvrstno izvedel dokaz bi Ti Šiška,
da mu prija v ajmohtu piška.
Končno omenjam Franceta Ogrinca.
ki ga že senči pod nosom kocinca,
Prišli smo v Tvoje leskovške čeri
Tebe pozdravit, Tebe pa ni.
Vzel Te je rajžnega duha piš,
prazen se zdel nam je Tvoj paradiž.
A osladili so ajdovi žganci
z ajmohtom kurjim naše srce.
Vino so pili mladi pijanci,
jaz pa žlempal sem razne vode.
Poludevetih zvečer je odbila,
ko se je mlada Sič posadila
krog gostoljubne mizice Tvoje.
Zjutraj ko sedma ura odpoje,
narod se vzdigne, maršira naprej,
Tebe pozdravlja zdaj in vselej
na vekomaj. Amen.

Drugo jutro po maši in zajtrku smo jo udarili v Novake. Tu nas je gostil Jože Abram, poznejši moj tako dragi prijatelj, nazvan tudi Trentar. Kazal nam je svojo knjižico in Ševčenkove prevode, ki jih je pozneje obelodanil. Ker je bil dr. Krek hudo prehlajen, se je vrnil na Prtovč, ostali smo jo udarili z Abramom čez Porezen, kjer nas je dobila ploha in smo se do kože zmočili, v Podbrdo ter posetili župnika Valentina Kraglja. Drugi dan smo se vrnili čez Sorico na Prtovč. Dr. Krek nas je pogostil z žganci in mlekom, kar je v planinah najbolj zdrava hrana. Po večerji je po stari slovenski navadi molil vnaprej rožni venec, po molitvi nas je pa spravil na cerkovníkov skedenj v seno, kjer je bilo vedno preskrbljeno ležišče za tujce, celo ena postelja je bila tamkaj za »višje« goste. Na Prtovču smo občudovali nov vodovod, ki ga je Prtovčanom pomagal graditi dr. Krek celo tudi s svojim lastnim delom, saj je znano, da je zadel sam na rame pikon in odšel kopat, ko so se vaščani nekaj pomišljali, ali bi gradili ali ne.

Drugo jutro je maševal v prtovški cerkvi. Po zajtrku nas je vodil preko Jelovice na vrh Ratitovca mimo planšarskih koč. S planšarji je bil dobro znan in se je z njimi šalil. Ker je bil lep dan in jasno obzorje, smo imeli krasen razgled. Dr. Krek je poznal vsako goro in se je zlasti rad oziral na Triglav, o katerem vrhu je dejal, da je podoben orlu, ki razprostira peruti nad domovino in jo varuje. Kako je ljubil naše visoke gore in zlasti Triglav, bistre struge naših voda, zlasti Savo in z njimi našo slovensko zemljo, kažejo ti-le verzi:

Stalna je ljubezen naša, kot so naše gore stalne,
iskra, kot so naši vrelci in kot reke srebrovalne.
Ko pa kdaj bi Tvoje skale, stari Triglav se razdrle,
pa bi naše čete vstale, tebe Triglav, bi podprle.
Ko pa kdaj bi tvoji vrelci, bistra Sava, usahnili,
pa bi srčno kri ti v strugo naškropili, natočili.

Prenočili smo v planšarskih kočah na senu in jo drugo jutro mahnili na Prtovč in od tam v Selško dolino. Kreka smo pa pustili v njegovem Tuskulu.

Bilo je leta 1907, ko sem se s filozofske fakultete prepisal na juridično ter sem drugi tečaj prebil v Ljubljani. Ta čas sem posvetil organizaciji Slovenske dijaške zveze. Neštetokrat sem hodil k drju Kreku na dom. Imel je neprestano obiske. Zastopniki raznih organizacij so hodili k njemu po nasvete. Najbolj se je zatekalo k njemu delavstvo. Vedno mi je bil na razpolago z nasveti ali na verandi ali v kuhinji, kjer je sestra Cilka štu-nageljna. Kadar sva odhajala v mesto, ga je odtrgal na vrtu in si ga zataknil nagelja. Kadar sva odhajala v mesto, ga je odtrgal na vrtu in si ga zataknil v gumbnico. Tudi jaz sem v tistih mladih letih nosil v gumbnici cvetje in se vselej pri njem poslužil lepe prilike in odtrgal nagelj ali vrtnico.

Onega leta so bile tudi državnoborske volitve in je v Ljubljani prvič SLS nastopila z večjim uspehom. Kandidata sta bila na napredni listi Ivan Hribar, na drugi pok. Ivan Kregar. Dr. Krek je tedaj dajal ljubljanskim somišljenikom poguma in zagotavljal zmago. Ko smo ga pozneje vprašali, zakaj je s tako gotovostjo govoril o zmagi, je dejal, da je tudi v boju potreba dajati vojakom poguma in da človek ne sme nikoli biti črnogled pri svojem stremljenju in delovanju, sicer da je njegovo delo že od početka brezuspešno in pokopano. Njegova deviza je bila pač pri vsem delovanju: »Začeti je treba in delati pogumno do zmage!«

O počitnicah je tisto kakor skoro vsako leto imel dr. Krek na Sv. Joštu za študente tečaj. Govoril je o kmetiskem, obrtnem ter delavskem vprašanju in razvijal te-le misli, ki imajo vsaj deloma še danes pomen:

Lastninska pravica se kaže v tem, da ima človek dobrine v oblasti. Lastnina mora pa imeti višji smoter. Materijelne stvari morajo služiti vsemu človeškemu rodu. Zato posameznik ne sme lastninske pravice zlorabljati in vporabljati tako, da bi drugim škodovala.

Za zasebno last je najiminenitnejši stan kmečki stan. Liberalizem je raz-

jedel v gospodarskem oziru celoto, tako da je treba zbirati drobce. Silno je vplival tudi na kmeta. Če gre za volitve, se pogosto kmečki stan ne zaveda politične pravice, katere izvojuje z volitvami, ne zaveda se, da je to boj za njegovo samoupravo. Geslo: Vsak zase, Bog za vse! je napačno. Kmetje bi se morali zavedati, da imajo tudi stanovske dolžnosti.

Med kmetским ljudstvom je razpasenega še veliko liberalizma. Kakor hitro mladi prevzamejo posestvo, ne skrbijo več za starše. Pri ženitvah se prepogosto gleda le na materijelno stran in se gliha huje kot na sejmu. Kmet je usmiljenega srca, podpira reveže, ampak da ima dolžnost skrbeti za rod-bino, za občino, za vas, tega se ne zaveda. Pri ženi, kateri umira mlad mož, zmaga prepogosto materijelni interes nad celoto in njene solze pripravijo moža do tega, da ji prepusti premoženje. Poroči se znova, otroci iz prvega zakona pa se zanemarjajo in postanejo siromaki.

Premalo je zmisla za vzgojo in varstvo otrok. Kmetška žena in kmetški otroci se prepogosto preveč izrabijo pri delu, tako da žena obnemore, otroci pa obole.

Zmisla za izobrazbo je premalo. Kolikokrat se sliši klic: »Knjige ne rabim!«

Pisatelji bi imeli tu široko polje. Opisali naj bi vpliv individualizma in gospodarskega liberalizma na kmetški stan. S Finžgarjem je dr. Krek o tem govoril. Finžgar je vpodobil v »Divjem lovcu« takega kmetškega individualista v osebi rihtarja Zavrtnika.

Tudi mali obrtnik je pogosto individualni liberalec, poseduje malo ali nič, pa je silno ponosen. Krivda leži v tem, da se ozira na magnate človeštva, jih hoče posnemati in noče poznati stanovske skupnosti, ki je bila tako zelo močna v srednjem veku.

Razpravljal je o početku delavskega gibanja, o voditeljih socialne demokracije: Marxu, Engelsu, Lasallu, o krščanskem delavskem gibanju in njegovi zgodovini.

Kako je mogoče iztrebiti individualizem in gospodarski liberalizem?

Govoril je o potrebi združevanja, o politični, gospodarski in kulturni izobrazbi.

O društvenem delu je poudarjal, da mora delati glava — odbor. Kjer dela en sam v odboru n. pr. društveni predsednik, društvo ne bo prospevalo. Treba je rednih odborovih sej in sestankov. Inteligenca mora stati v delu v isti vrsti z delavcem, kmetom in obrtnikom in mora biti demokratična, bratska.

Orisal je razne oblike društev in zadrug. Omenjal je veliko važnost krščanskega zakona. Moderni svet smatra ženitev za neko žrtev za inteligenta, kar je pogansko in nemoralno naziranje. Zmisel za zakon se mora povzdigniti.

Mladini je treba ohraniti krščanske ideale. Zato jo je treba takoj po šolanju pritegniti v izobraževalna društva.

Vzbujal nam je zmisel za zadružništvo in razvijal razliko med delniškimi družbami in zadružnimi organizacijami.

Njegovi dnevni šoli je sledila zvečer skupna molitev rožnega venca v cerkvi in zabava pod lipo kot duševni odpočitek.

Pozneje sem bil z dr. Krekom še skupaj na nešteti prireditvah: prosvetnih, mladinskih, političnih, zlasti na zborovanjih in sestankih slovenskega, pa tudi hrvaškega katoliškega dijaštva.

Spominjam se na veliko skupno zborovanje Prosvetnih zvez v Mariboru, kjer je s tako vnemo govoril o naši skupni veliki obrambi verskih in narodnih svetinj. Poudarjal je, da je naša prosvetna organizacija, ki obsega vso slovensko domovino od Šmohora v Ziljski dolini do Št. Ilja v Slovenskih goricah, pa do Nadiže v Slov. Benečiji, močan obramben zid proti

Gozd v jeseni

prodiranju tujega elementa v naše ozemlje, da prosvetna organizacija podira umetne zidove Štajerske, Kranjske, Koroške, Primorske in Slovenske Benečije ter širi in utrja misel enotne Slovenije.

Dobro se spominjam dr. Krekovih obiskov v slov. kat. akad. društvu »Zarji«. Kadar je utegnil, je ob vožnji z Dunaja izstopil v Gradcu in obiskal Zarjane. Bil je prav vesel, ko je prišel med nas, bil je mlad med mladimi, znanec in prijatelj med znanci in prijatelji.

V Gorici, kjer sem se nastanil v jeseni 1911, sem videl dr. Kreka le enkrat, dasi je bil sicer velikokrat na Goriškem in Tržaškem in v Slovenski

Benečiji na raznih shodih in sestankih. Leta 1912 se je vršilo veliko zborovanje v dvorani Centralne posojilnice, kjer se je imelo izvršiti nekako izmirjenje med staro in novo strujo. Takrat sva se videla zadnjič pred svetovno vojno.

Ko sem leta 1915 prišel v Ljubljano k vojaškemu sodišču, sem tu in tam obiskal dr. Kreka na njegovem domu. Večkrat sem ga dobil tudi v »Rožicah« v Unionu, kamor je zahajal na razgovor z ožjimi prijatelji. Zelo se je zanimal za mišljenje vojaštva, zlasti pa za mišljenje slovanskega častništva v armadi. Tedaj je vodil podporno akcijo za primorske begunce, ki se spominjajo njega in njegovega dela z veliko hvaležnostjo.

Ko so se po smrti cesarja Franca Jožefa odprla vrata dunajske zbornice, je dr. Krek začel veliko akcijo za politično svobodo Jugoslovancev.

Ko je zaprl 8. oktobra 1917 v Št. Janžu za vedno oči in so ga pripeljali v Ljubljano ter je ležalo njegovo truplo v kapeli knezoškofijske palače, ga je hodilo kropit staro in mlado in točilo ob njegovem mrtvaškem odru solze, ker je umrl — oče slovenskega naroda.

Vselej, kadar obiščem pri Sv. Križu grobove dragih rajnih znancev in prijateljev, me pelje pot tudi k njegovemu grobu, ob katerem žalujeta globoko sklonjena orjaka, da se v molitvi zahvalim našemu velikemu mojstru in mu priporočim, naj izprosi pri Bogu lepših dni našemu narodu in vsem njegovim udom, naj prebivajo v domovini ali kjerkoli izven nje, in ulije potrjim, zatiranim in obupajočim novega poguma in upanja v lepšo bodočnost.

Zaključek

Vem, da s temi mojimi spomini marsikatera bralka ni bila zadovoljna. Čul sem glasove, da sem govoril preveč o svojih doživljajih in premalo o materi sami. V opravičilo bodi povedano, da sem nameraval ravno pokazati njen vpliv na mojo rast.

Vem, da so ti moji spomini le jecljajoč odmev tega, kar sem nosil v srcu in hotel povedati. Tolaži me misel, da je bila volja dobra, moči pa žal pomanjkljive.

Materina slika visi na steni ob moji pisalni mizi. Njena uvela lica, njen mil obraz in njene drobne ljubeznjive oči mi vsak dan kličejo v spomin njeno drago podobo in dragi dom, pod katerega tihi krov tolikokrat poroma moja duša z vzdihom poljskega pesnika Mickiewieza: »Domovina, ti si kakor zdravje! Koliko si vredna, ve šele tisti, ki te je izgubil.«

Zraven visi še slika naše Matere iz Brezij z božjim detetom v naročju. Pogled na njo mi vliva sladko upanje, da domovine nisem izgubil, ker jo nosim v duši in ker jo Mati varuje s svojo močno roko.

KONEC.

NJEJ

Naj okamenim in mehki mah
s pesmijo o romarskih poteh
naj zastre na mojih ustnicah
večnih rož nemir, pekoč nasmeh.

O naj bom dih jutra, zlati prah
v tvojih svetlih kodrastih laseh,
ki ga angeli ob zornicah
nate trosijo prek božjih leh.

Kličem vse stvari, ker rad pred tabo
bi zatajil vonjajoč nemir srca,
z njim bom večno bežal pred pozabo,

svet in lep, — glej, in pred žalostjo sveta.
Moja pesem bo živela s tabo,
nate bo spomin, o dobra deklica! ...

Milan Pavlovčič:

MED PASTIRJI SEDIM

Med pastirji sedim in pesem omamno diši.
Ni me zdržalo pri rdeče-podčrtanih knjigah
in paragrafi, ki v dolgih se nepreglednih verigah
vijo skozi brezkončno vrsto strani.
Kakor močan napoj je sladka prostost.
In vsa življenja bridkost ne more s teboj,
ko se v reber spustiš.
Med temi obrazi se mladimi ves prerodiš
in z njimi sam mlad zasanjaš v daljavo.

Dolgi jeziki jelševih senc tam ližejo travo
in nad kočami naše vasi
mehko tkanino meglice
roka nevidna je raztegnila,
da bi pokrila
bedno življenje v njih.
In kakor topel dih polzi iz gozda tišina.
Le v rebri enakomerno sope živina
trgaje šope paše vonjave.

V breg smo poglobili,
z rokami podprli si glave
in tiho je šla čez ajdišča požeta
tista: »Jesen je že tu,
pa še nimam dekleta.«

Franca s Križne gore

Počasi je prišla v hišo. Opirala se je na berglje.

»Prosim vas, dajte mi kaj za jesti, vsa premražena sem!«

Zasmilila se mi je.

»V takem vremenu hodite, mati? Prehladili se boste in umrli. Ali nimate nikogar, ki bi za vas skrbel?«

Težko je vzdihnila in sedla na stol kraj peči. »Oh, ko bi me le Bog hotel vzeti,« je zaihtela. »Ne vem, ali je pozabil na me, da me pusti tako dolgo živeti. Dvainosemdeset let sem že stara. Še lansko leto sem se tako bala umreti, da veste — gospodična.«

Začudeno sem jo pogledala. Vsa zakrpana, v dve gubi sključena, večkrat lačna kakor sita, pa se boji umreti. Mnogo mladih ljudi pa obupa nad vsem in gre prostovoljno v smrt. V čem je to?

Primaknila sem se bliže k nji. »Ali ste radi živeli — mamica?«

»O, rada, rada,« mi je hitela zatrjevati. »Samo sedaj pa ne več!« Zaupljivo je dejala: »Včasih, ko sem bila mlada, se mi je svet dozdeval tako lep. Starši so me mlado omožili. Gruntarica sem bila. Vendar nisem bila nič srečna. Mož je rad pil. Ah, to je bilo hudo včasih! Otrok še shodil ni, ko sem že drugega čakala. Devet sem jih imela.«

Tiho sem ponovila za njo: »Devet otrok, a sedaj — — —«

»Tako je, da,« se je smehljala žalostno in grenko. »Vse sem zredila, oblekla, preskrbela. Šest fantov mi je vojska vzela: eden je oslepel na fronti — pet pa se jih ni več vrnilo. Takrat, ko so otroci rastle, sem delala kakor živina. Bom že počivala, ko bom stara. Pri otrocih. Vse me je veselilo. Če smo šli z otroki na polje, pa sem videla, kako so krepki in zdravi, sem se zahvaljevala Bogu. Če sem videla, kako nam pšenica zori, da krompir lepo obeta, da se nam živina redi, to vse me je navdajalo z veseljem. Druge ženske so me pomilovale češ, sirota, pijanca ima, a vsako leto otroka, jaz pa nisem bila nič žalostna. Bo že nekako, sem dejala. V nedeljah sem stopila v cerkev; kadar mi je bilo najhujše, sem se priporočila Materi božji na Brezjah, i no, pa se je zopet okrenilo. Kaj pa bi tarnala? Če ti je Bog križ naložil, ga moraš pač nositi, On že ve, kaj dela. Sama ne vem, kedaj sem se postarala. Saj človek pri večnih skrbih nima časa na sebe misliti. Mož mi je umrl, hči se je omožila v Ljubljano. Takrat, zaradi sinov, ah, to je bilo težko. Pa, saj ni, da bi pravil. Težko sem se vdala v božjo voljo. Toda živ ne moreš pod zemljo. Še dve hčeri sta ostali. Radi teh sem tudi morala živeti.«

»Toda, zakaj vas pustijo takole prezebat in pri tujih usmiljenja prositi, če še obe živita?« se je utrgalo iz mene.

»E, ja, zakaj? Tudi jaz včasih vprašam, zakaj? Tista, ki je v Ljubljani, ima uradnika za moža. Malo jo je sram za me, ker sem prekmčka. Kašljam in semtertja se izpozabim, da pljunem na tla. I, pa tudi obnašati se ne znam

po gosposko. Pa jo je sram, Francko, za me. Saj ji, revici, nočem delati nadleže. Na gruntu je pa zet. Lenka se ga boji. Skrivaj mi da kaj za jesti, čeprav imam izgovorjeno. Zet pa vsak dan vpije: »Samo za jesti ste pri hiši, peto kolo, prav nič ne zaležete pri delu.« Moja hči, Lenka, se ga boji, a se je že tudi vrgla precej po njem. Vsak dan bolj grenak postaja moj kruh . . .

Na občini se pritožiti ne smem, saj veste, ni, da bi družino vlačili po zobeh. Zato bi rada umrla. Vsak dan prosim Boga, naj me pokliče k sebi.«

Počasi se je dvignila: »Moram zopet iti, da bom do mraka prišla domov — sicer me bodo ven zaprli.«

Sključena in tresoča se, je izginjala za oglom, meni pa je prišlo na misel: »Ena mati lahko preživi d e s e t otrok, d e s e t otrok pa ne more e n o mater!«

F. J.:

TRNJE

(Konec.)

2. decembra . . .

Včeraj sem se preselila v majhno sobico, katero sem si najela pri neki železničarski družini v Radvanju, že skoro čisto na robu mesta. Sto dinarjev bom plačevala zanj mesečno, a ker si bom gotovo že v kratkem poiskala kakšno službo, kakršnokoli že, sem se pogodila z gospodinjo, da lahko sobo vsak čas odpovem in mi v tem slučaju ostanek denarja vrne. Seveda takšne najemnice ni bila posebno vesla, saj ne ve »ne ure ne dneva«, kdaj jo spet izgubi. A ker ima že več mesecev razstavljene listke, da se »soba odda v najem«, pa se razen mene še nihče ni prikazal, mora biti pač z menoj zadovoljna. Sobica je čisto majhna in celo temna, ima samo eno okno, in tudi nekoliko vlažna je. Zidovje spodaj je vse mokro, a ta napaka je kolikor toliko zakrita od majavega pohištva. Ko sem gospodinjo opomnila, da je soba vlažna, je rekla:

»Kaj hočete, saj ni bilo napisano na listku, da jo oddajam za imenitne gospodične. «

Dobro sem razumela, kaj je hotela reči, a sem molče požrla zbadljivko. Sicer pa ima prav.

Kurjavo moram plačati posebej. A ker moram porabiti stopetdeset dinarjev, ki mi jih je še ostalo, za hrano, bo v moji sobici pač bolj redkokdaj zakurjeno.

Moja prejšnja gospodinja ima že novo najemnico v »moji sobici«, kakor mi je nekoč povedala, ko sva se slučajno srečali na ulici, in zato pač nisem mogla tja.

3. decembra . . .

Bila sem spet na posredovalnici za delo. A nikakšne službe nimajo zame. Čakalnica je polna deklet, ki posedajo tam in čakajo, da jim usoda nakloni kakšno znosno službo. Zdaj pozimi je pač vsako delo dobro, le da je človek pod streho in da mu ni treba lačnemu prezebat po ulicah. Sezna-

nila sem se z nekaterimi dekleti. Mnoge med njimi so mi pripovedovale svoje zgodbe, ki so me pretresle. Vidim, da so med temi ubogimi dekleti še vse večje sirote, kakor sem jaz.

9. decembra . . .

Prva dva dni sem šla zajtrkovat v neko majhno zajtrkovalnico v mestu. Zajutrek je tam zelo poceni, a vendar sem si izračunala, da je zame še vedno predrag in da bi mi na ta način vse prekmalu zmanjkalo denarja, če ne bom dobila kmalu službe. Zato sestoji zdaj moj zajutrek le še iz ene žemlje, ki si jo kupim nazaj grede od maše. Vsak dan grem namreč k svitnicam. Tega sem že od nekdaj vajena in ta mesec je bil zame vedno najlepši čas v letu. Hodim pa v frančiškansko cerkev, ki mi je bila vedno najdražja. Sedem v visoko klop, ki vsa tone v mraku pod visokimi oboki in se čutim tako varno in mirno . . .

Po maši prečitam najprej oglase v »Slovincu«, ki je nabit poleg Ciri-love prodajalne. Včasih si katerega prepisem. Nato grem spet domov in med potom si kupim svojo zemljo. Doma se spet nekoliko segrejem, ker zunaj je zdaj že zelo mrzlo, in pospravim po sobici. Grejem pa se na ta način, da se zavijem v odejo in naglo korakam semintja po sobici, ali pa nekoliko potelovadim, kar požene kri hitreje po žilah in ugreje ude. V kotu stoji sicer železen gašperček, ampak ta požre vse preveč drv in premoga, kurjava pa je letos tako draga, toži gospodinja. Le ob praznikih in nedeljah bom nekoliko zakurila, ko bom ves dan doma. Zato si je treba zdaj pritrgovati. Ob osmih odidem nazaj v mesto. Ulice so polne otrok in dijaštva, ki gredo v svoje šole. Nekdaj sem tudi jaz korakala takole s svojo aktovko, v kateri so bile šolske knjige in kak roman za okrajšanje kakšne posebno dolgečasne učne ure, na učiteljske . . . Kar stoži se mi po tistih časih in z zavistjo v srcu ogledujem večje dijakinje, ki gredo smeje in kramljaje po pločniku pred menoj. Morda so učiteljske in med njimi je morda katera, ki sedi zdaj na mojem nekdanjem prostoru. Pa hvala Bogu, nimam časa, da bi postala sentimentalna in da bi se izgubljala v spominih. V roki stiskam listek z oglasom, katerega sem bila prepisala, zato moram stopiti v upravo »Slovenca« ali kakšnega drugega lista in tam dobim naslov, s katerim potem hitim na mesto, kjer čaka služba. Toda vedno najdem tam že nekaj drugih, ki tudi čakajo pred zaprtimi vrati in ki me sprejmejo z nezaupnimi pogledi. Morda gledam tudi jaz tako. Tako stojimo tam in čakamo ter prezebamo, dokler ne pride kak uradnik in odpre pisarne ali kaj že pač je. Ne da bi vprašal, kaj hočemo, nam reče, naj še nekoliko počakamo, da pride šef. Ta pride povsod in vedno ponavlja zadnji. Ima okrogel in zadovoljen obraz, eden ali več zlatih zob daje njegovi pojavi gotovo odličnost. Pozdravimo ga in že pri tem hoče vsakdo vzbuditi njegovo pozornost. Čez četrte ure nas pokličejo v pisarno in šef pregleduje naša dosedanja spričevala. To je vedno usodna točka vsega sporeda, tukaj mi vsakokrat spodleti. Vsi, ki čakajo, imajo dobra spričevala od tvrdk, kjer so že služili, za več let nazaj. Jaz pa nimam ničesar. Ponavlja sem prva na vrsti, kar vzbudi zavist pri ostalih čakalcih.

A ta zavist se spremeni v neprikrito radost, ko šef žalostno (na videz samo) zmaje z glavo, ko je pregledal papirje, ki mu jih dam.

»To je vse?«

»Da.«

»Veste, hm, obžalujem, prav rad bi vas vzel, simpatični ste mi, a mi potrebujemo verzirano moč, ki je večša svojega posla. Upam, da razumete, gospodična. Na svidenje.«

In nato lahko grem. Mimogrede opazim še zadovoljen obraz one, ki stoji v vrsti za menoj, in katere nade so se zdaj povečale za sto odstotkov. Če imam še kak naslov, poskusim še tam, a skoro vedno je mesto že zasedeno ali pa moja spričevala niso zanič. Nekoliko obupana se vračam. Navadno postopam še nekoliko po ulicah, a pri tem pazim, da ne srečam kakega znanca. Srečanje in še bolj razna vprašanja bi mi bila v tem položaju neprijetna. Ljudje sočutno majejo z glavami in me skušajo na razne načine tolažiti, kar me jezi. S povabilom naj se kaj oglasim pri njih, se poslovijo, a gotovo bi bili nekoliko v zadregi in začudeni, če bi res prišla. Saj vem, kako je s takimi povabili. Včasih srečam katerega izmed mojih bivših profesorjev. Nobeden me ne spozna in jaz nimam poguma, da bi se mu dala spoznati. Pomilovanje drugih ljudi me grozno peče, ne vem zakaj. Taka je pač moja narava in tu se ne da nič spremeniti, četudi včasih očitam sama sebi, da sem neumna in da imam le bedaste predsodke. Toda že od časa, ko sem bila še čisto majhna, sem rajši nosila žalost zaprto vase in že takrat sem bila preponosna, da bi prosila koga za sočutje in pomilovanje. To je morda posledica tega, da nimam matere, ne vem. Radost pa sem vedno delila z drugimi. In vedno sem rajši dajala darila, kakor pa jih sprejemala. Že kot majhna deklica. Spominjam se še, da so se mi doma in drugod čudili. Nikoli pa nisem marala ničesar prositi, s precejšno težavo so me naučili reči »prosim« in »hvala«. Če bi pa bila morala prositi odpuščanja za kakšno svoje slabo dejanje, sem bila raje kaznovana, kakor da bi to storila. Takšna sem pač. Vedno sem pa uživala, kadar sem koga s čim obdarovala in so se mi veselili zahvaljevali. Bilo je zame čudovito ugodje občutiti v sebi zavest, da gledajo drugi s hvaležnostjo in od spodaj navzgor name. Kadar pa sem morala sprejeti darilo, sem imela neprijeten občutek manjvrednosti ali nekaj podobnega, sramovala sem se in zdelo se mi je, da sem zaradi darila darovalcu nekaj dolžna, kar je bilo moji ponosni naravi zoprno in me je spravljalo pred darovalcem v večno zadrego. In nič se nisem spremenila od tistih časov, ko sem bila še majhna. Morda je to slabo. Očitali so mi že, da sem bahata in nehvaležna, kar gotovo ni res...

Opoldne grem domov in po poti si kupim štruco kruha in nekoliko salame ali česa drugega. Navadno kupim to vsak dan v drugi trgovini, ker nočem, da bi morda uganili, da predstavlja to ves moj obed. Ob nedeljah si kupim tudi košček govedine in še kaj, iz česar si potem skuham na svojem gašperčku obed, ki se mi zdi kraljevski. Popoldneve preživljam navadno v svoji sobici, kjer po tretjič in četrtič berem tistih nekaj knjig, ki sem jih prinesla v kovčku s seboj in ki so mi najljubše. Ali pa pišem kako

pismo. Toda to vedno bolj redko, ker znamke požrejo grozno dosti denarja. Največkrat pa vedno spet prebiram Tinetova pisma, ki so jih orožniki vendar vrnili očetu in mi jih je ta poslal. Takrat pozabim na življenje, ki ga živim, in čutim se prestavljeno v drug svet, ki je lepši in boljši od našega, v katerem živijo boljši in plemenitejši ljudje...

Včasih grem tudi na sprehod, če ni premrzlo. Navadno grem kam v okolico in počasi hodim po samotnih stezah, na katerih le redko srečam človeka. Samota in mir tako dobro deta izmučeni duši... Šele v mraku se potem vračam domov, ko že gorijo v mestu luči. Pogled na ta žareči otok luči v mraku in temi in na blesteče, trepetajoče odseve v Dravi me vedno vso prevzame.

10. decembra...

Zjutraj sem vprašala na pošti, če imajo kako pismo zame. Svoji prejšnji gospodinji, gostilničarki, sem bila namreč naročila, naj vso pošto, ki bi še prišla zame na stari naslov, pošlje nazaj na pošto, kjer jo bom dvignila. Res so mi izročili pismo. Bilo je od Lojzike. Zdaj je spet doma, piše, in zdravje se ji naglo vrača. Poročila pa se bo šele spomladi, ker je za vsak slučaj še bolje nekoliko počakati. Pravi, da me bo prišla po novem letu enkrat obiskat. In zakaj vendar nič več ne pišem? Ali sem čisto pozabila nanjo? Odpisala sem ji, seveda, a znamka me stane troje žemelj, to je troje zajtrkov. Se razume, da ji nisem pisala, kako se mi godi. Ne morem. Rekla sem le, da stanujem zdaj privatno in da si bom v kratkem poiskala boljšo službo, kakor je bila prejšnja... Bog mi odpusti laž, saj resnice ne spravim na papir, za to sem vse preponosna in »previsoka«. Sama sebi se smejem. Bogve, kdaj me bo to vendar minilo... Nekaj podobnega sem pisala tudi očetu.

12. decembra...

Danes sem si izračunala, da se moram odpovedati zajtrku, to je: žemlji, ako hočem izhajati z denarjem do konca meseca, ker ne vem, če bom preje dobila službo. Zelo slabo namreč kaže. Salami opoldne sem se že preje odpovedala. Je prevelik luksuz zame. Danes sem že drugi nad obedovala sam kruh. Gospodinji, ki me radovedna sprašuje, zakaj nič ne kurim in ne kuham, lažem, da obedujem in večerjam v mestu, ker se mi ne ljubi kuriti.

»Potem vam je lahko, kar zavidam vas,« je rekla. »Jaz pa imam moža in otroke. Pa tudi sicer bi si tega ne mogla privoščiti, v restavracijah in pensionih je vse tako drago.«

»To že,« sem dejala. »Drago je res, a človek vsaj nima sitnosti s kuhanjem...«

Ne vem, če mi je verjela, tako čudno me je gledala.

Vsaki žalosti je primešano tudi nekaj smešnosti...

13. decembra...

Zelo suha sem postala. Lica so postala koščena in bleda. Zelo grda sem, sem ugotovila, ko sem se pogledala v ogledalo.

Ko sem se vračala opoldne iz mesta, sem bila zelo slaba in vsa sem se tresla, morda od tega, ker tako malo jem. Tudi mrzlo je bilo zelo, zobje so mi šklepatali, da me je bilo sram pred mimoidočimi. V glavi mi je bilo, kot da mi kdo razbija z zelo majhnim kladivcem, kar slišala sem udarce in pri vsakem me je zelo zbolelo. Bala sem se, da se mi bo zavrtilo in se bom zgrudila. Zato sem vedno hodila tik ob hišah ali ob ograjah, da bi se oprijela zidu, če bi bilo treba. In preko ceste sem se bala iti. Pri vsem tem pa sem morala neprestano misliti na jed in vse me je tudi spominjalo na jed. Otroci so šli iz šole in so metali golobom in vrabcem koščke kruha in žemelj, ki so jim ostali od južine. Spomnila sem se, da sem videla včasih ležati kje celo žemljo, ki so jo bili zavrgli otroci. Ali pa so jo položili na cementni steber kakega plota, da bi jo pojedle ptice. A ravno danes ni bilo nikjer ničesar ... Velik pes mi je pritekel po pločniku nasproti in je previdno nosil v gobcu debelo govejo kost, ki se je je še držala sveža kri. Še nikoli nisem opazila, da je v mestu toliko pekarn. Le kdo si more kupiti toliko kruha? Delikatesne trgovine so tudi nagrmdile vso svojo zalogo konzerv in perutnine ter čokolade v svoja izložbena okna. Videla sem mlado žensko, ki je prišla iz ene takšnih trgovin z veliko škatlo v rokah in sem se začudila, da ima nekdo na svetu toliko denarja, da more iti nekaj kupit v delikatesno trgovino ... Pred hoteli so čakali avtomobili in iz restavracij je duhtel vonj po toplih jedilih, po pečenki in goveji juhi ... Ljudje pa so hodili noter in ven. Ko so prišli na ulico, so imeli rdeče obraze in so si oblačili rokavice. Gotovo so bili jedli. Gledala sem jih kot čudo ...

Nenadoma in skoro nehote sem se ustavila pred izložbo neke mesne trgovine. Zastrmela sem v izložbo, kjer je bila nakopičena cela gora mesa in klobas. Prekajene svinjske gnjati so visele tam v vrsti in zamolklo rdeče meso je bilo vabljivo napeto. Hotela sem naprej, pa nisem mogla. V ustih sem čutila čudno grenak okus in bilo mi je, kot da bom morala bruhati. Pred očmi se mi je stemnilo. Tedaj je stopil na prag mesar v belem predpasniku.

»Dober dan, gospodična!« je rekel z debelim, prijaznim glasom.
»Boste kaj kupili?«

»Da,« sem rekla, še preden sem se zavedla.

Umaknil se mi je od vrat in nenadoma sem se znašla v trgovini.

»Želite, prosim?« je vprašal mesar vljudno in čakal.

Ne da bi kaj razmišljevala, sem si naročila šunke. In skoro živalsko zadovoljstvo me je obšlo, ko sem odšla naprej, z mehkim, dišečim zavitkom v roki. Nehote sem pospešila korake in v moji glavi ni bilo druge misli, kakor da bom spet enkrat jedla, da se bom spet enkrat nasitila, kar se že tako dolgo ni zgodilo. Nič nisem pomislila, da sem izdala za šunko denar, za katerega bi morala živeti štiri ali pet dni, če bi živela po proračunu, ki sem si ga bila naredila. Pri bližnjem peku sem si kupila štruco kruha in potem sem skoro tekla domov. Na ulicah, zlasti v predmestnih je bilo zdaj opoldne bolj malo ljudi, in kadar sem mislila, da me nihče ne vidi, se nisem mogla

premagati, da bi ne odščipnila nekoliko kruha in ga zanesla v usta ... Sramovala sem se svojega dejanja, a bila sem tako zelo lačna ...

Doma sem že kar opoldne pojedla vso šunko in ves kruh, vkljub temu, da sem si dopovedovala, da bi bilo treba tudi za večerjo in za drugi dan kaj prihraniti. Jedla sem, dokler je bilo kaj pred menoj. In ko sem bila gotova, se mi je zdelo, da še nisem sita ... Skoro me je bilo sram moje požrešnosti, kakor sem sama pri sebi imenovala to svojo poželenje po jedi, dasi sem čisto dobro vedela, da izvira od lakote ...

Zdaj pa mi je dobro. Čutim, da se mi spet vrača moč in tudi tresem se ne več tako. Celo glavobol je prenehal, dasi še čutim nekak top pritisk na možgane.

16. decembra ...

Danes so pripovedovale na posredovalnici ženske, da je skočilo neko dekle, ki je bilo prejšnje dni tudi večkrat tukaj, v Dravo. Vendar so jo rešili in jo zapeljali v bolnico. Nekatere so jo obsojale, druge pomilovale. Jaz nisem rekla ničesar, pri tem pa se mi je zdelo, da izmed vseh najbolj razumem, zakaj je to storila. Saj je bila morda lačna, strašno lačna. Morda že več dni ni ničesar jedla ...

17. decembra ...

Zdaj jem le še enkrat na dan, ali bolje, le enkrat na dan si kupim za dva dinarja kruha. Le tako bom vzdržala z denarjem do konca meseca ... Zelo se pozna, da sem izdala toliko denarja za tisto šunko. A kaj bo drugi mesec? Skoro sem že obupala, da bi dobila službo. Domov pa ne grem, raje v Dravo, kakor ono ubogo dekle ...

18. decembra ...

Strašno slaba sem. Zjutraj sem bila pri maši, pa sem komaj zmogla pot. V cerkvi sem videla svojo prejšnjo gospodinjo. Prijelo me je, da bi stekla k njej in ji vse povedala ... A pri tem sem se pomaknila še bolj v senco, da bi me ne spoznala. Moj ponos! Včasih ga preklinjam ...

19. decembra ...

Zjutraj sem srečala v veži malega Tončka, gospodinjinega dveletnega sinčka. Držal je v ročici velik kos kruha in ga počasi glodal. Tedaj je opazil Pazija, malega pisanega kužka z zavaljenim telesom na štirih debelih, majhnih nogah. Šele pred kratkim so ga dobili. Hotel ga je vzeti v naročje, ker pa mu je bil kruh v napotje, ga je položil na tla. Skrivaj sem se sklonila, ga pobrala in spravila v žep. Deček se je igral s psičkom in ni opazil ničesar. Sama sebi sem se zazdela tatica, a kruha nisem položila nazaj. Naglo sem odšla v sobico in ga pojedla. Sreča, da malček še ne zna dobro govoriti ...

Bila sem na pošti in sem vprašala, če imajo kako pismo zame. Ničesar niso imeli. Čudim se, da Tine nič ne piše.

20. decembra ...

Grozno suha sem. Cel okostnjak. Ličnice mi ostro izstopajo, oči so obdane od črnih kolobarjev in bleda sem kot mrlič. Ljudje na cesti gledajo za menoj in me je sram ...

21. decembra ...

Gospodinja me je vprašala, kaj mi je in če sem morda bolna. Rekla sem, da sem nekoliko prehlajena, sile pa ni ... Zdaj zvečer mi je poslala po Tončku kos pogače. Ko sem jo potem srečala in se ji nekoliko v zadregi zahvalila, je rekla, da mi je poslala poskusit to pogačo, da je spekla po nekem novem receptu. Ali mi je ugajala ...?

Gotovo sem bila zelo rdeča.

22. decembra ...

Ko sem hotela zjutraj vstati in se napraviti, da bi šla k svitnicam, se mi je zvrtelo v glavi in sem padla nazaj na posteljo. Prebudila sem se šele opoldne. Počutila sem se zelo slabo. Roke so se mi tako tresle, da mi je vse padlo iz njih, karkoli sem prijala, in tudi glava me je bolela. Vendar sem se oblekla in sem odšla v mesto. Zelo počasi sem hodila, v glavi se mi je motilo in pred očmi so mi plesale črne pike. Nisem se menila za ljudi, ki so me začudeni gledali. Morda so mislili, da sem bolna. Poiskala sem nekega starinarja in mu ponudila naprodaj svojo zapestno uro. Pa je ni hotel kupiti, ker nisem imela potrdila, kje sem jo kupila. Morda sem se mu zdela sumljiva, saj mlada dekleta ponavadi ne prodajajo svojih zapestnih ur ... Bila sem tudi na pošti, a nisem ničesar dobila. Zakaj Tine nič ne piše? Ali me je tudi on zapustil?

Ko sem se vračala, je začelo snežiti in kmalu je bil zastor iz plahutajočih snežink zagrnil in zakril ves svet. Le malo ljudi je bilo videti na ulicah. Le otroci so vriskali in se veselili novega snega. V neki pekarni sem si kupila štruco kruha. Še za tri štruče imam denarja.

Vso pot domov sem mislila na dekle, ki je šlo v Dravo ...

23. decembra ...

Danes sem ostala ves dan v postelji. Zelo sem slaba. Le toliko sem zjutraj vstala, da sem kupila v najbližji pekarni za dva dinarja štruco kruha.

Mislim, da bo kmalu konec ...

24. decembra ...

Hvala Bogu, vse se je spremenilo. Rešena sem in zelo srečna. Sedim v svoji sobi v hotelu, zunaj pa na gosto sneži, da se nikamor ne vidi. Ulične svetilke že gorijo in jarko razsvetljene izložbe mečejo svetle lise na sveži sneg, ki ga je nad kolena. Otroci se podijo po njem, tam, kjer ga je največ, in psi se valjajo v njem ter veselo hlastajo z zobmi po mehko padajočih snežinkah. Tupatam še hiti kdo s smrečico v rokah po ulici in skriva pred snežinkami obraz za privihani ovrtnik.

Ampak napisala bom po vrsti vse, kakor se je zgodilo. Zgodilo pa se je vse skoro tako, kakor v kakšni povesti, in če bi ne bila vsega sama doživela, bi ne verjela, tako čudno je. Zjutraj sem se zelo pozno prebudila in še tedaj sem bila zelo slaba. Najprvo sem nameravala ostati kar v postelji, a nekaj mi ni dalo miru in tako sem se končno napravila in se počasi opotekala v mesto v hudem snežnem metežu, ki pa me je tudi kril, da nisem vzbujala pozornosti. Hotela sem le na pošto, da še enkrat povprašam, če še

ni pisma od Tineta. Tako sem hrepenela po njegovem pismu, kakor bi bila slutila, da mi bo le od njega prišla rešitev. Vendar pa si nisem upala verovati, da me res čaka na pošti njegovo pismo, in zdelo se mi je, da sanjam, ko je na moje vprašanje uradnica vstala in začela iskati v predalu.

»Da, je nekaj pošte za Vas, gospodična.«

Izročila mi je četvero pisem. Vztrepetala sem. Na prvi pogled sem spoznala, da je med njimi tudi Tinetovo. Bilo je veliko in iz trpežnega rjava-papirja, z mnogimi znamkami in pečati. Holeta sem ga takoj odpreti, toda premislila sem si. Največjo radost in tolažbo si bom prihranila za nazadnje, sem pomislila, in sem stopila k oknu v polmračni poštni veži ter prebrala najprej ostala tri pisma. Bila so od očeta, od Lojzike in od Alenke. Oče me vabi, naj pridem za praznike domov, drugače bo tako pusto na sveti večer ... Ostali dve mi pošiljata mnogo pozdravov in mi želita srečne praznike. S trepatajočimi prsti sem nato odprla Tinetovo kuverto. Iz njega sem potegnila debelo, zloženo pismo. Ko sem ga razgrnila, je padlo nekaj na tla. Pobrala sem in pogledala. Bil je francoski ček za pet tisoč frankov in vozna karta za ladjo od Marseilleja do Saigona. Vztrepetala sem in nisem mogla verjeti. Naglo sem preletela pismo. Bilo je dolgo, zelo dolgo. V njem mi sporoča Tine, da mu gre dobro in da mu je zelo dolgčas po meni, zato si je vzel predujem in kupil vozno karto, katero mi pošilja. Upa, da bom šla na pot takoj po novem letu. Priloženi ček naj rešim v tej in tej banki (sledi naslov) in denar naj uporabim za potovanje do Marseilleja in kar bo še stroškov. Vse ostalo glede potovanja zvem pri »Putniku« ... Upa, da si še nisem premislila in da ga imam še vedno rada, zato se pač ne bom upirala in odlašala s potovanjem. Tako težko že čaka in vse je že pripravil za poroko, ki jo bova obhajala v Saigonu takoj po prihodu ladje. Nato bom odpotovala z njim na plantažo, kjer je že urejeno za naju čedno majhno stanovanje in čaka.

»... Oprosti mi tudi, Lidija, da ti tako dolgo nisem pisal, ampak hotel sem ti pripraviti majhno presenečenje za Božič. Ali se mi je posrečilo?

Poljublja Te, draga, in Ti želi vesele praznike in srečno novo leto Tvoj
Tine Cebej.«

Tak je konec pisma. Prepisala sem ga zdaj v dnevnik. Ko pa sem ga prečitala, so se mi vlile solze kar pred vsemi ljudmi, ki so hodili mimo mene semintja. Začudeno so me gledali, zato sem se jim umaknila in sem dolgo blodila po ulicah. Nisem čutila ne snega ne lakote, zdelo se mi je, da sanjam, in vedno znova sem se prepričevala, da je vse to resnica, s tem, da sem potipala pismo v žepu. Malo pred poldnem sem odšla v banko, kjer so mi rešili ček in mi ga izplačali v našem denarju. Prvo, kar sem nato storila, je bilo to, da sem odšla v najbližjo restavracijo in si naročila pošten obed. Natak ar se je gotovo čudil mojemu teku. Potem sem se z avtobusom odpeljala domov, pospravila vse v kovčeg, obdarila malega Tončka, zato, ker sem ga bila okradla, in se v temni sobici dodobra izjokala od veselja in ob spominu na težke ure, ki sem jih v nji preživela. Popoldne

pa sem se odpeljala nazaj v mesto in si najela sobo v hotelu. Svoji dose-danji gospodinjji sem dejala, da grem na »počitnice« in da ne pridem več nazaj. Ko sem ji podarila ostanek stanarine, je bila zadovoljna. Gotovo se je čudila, kako se je njena najemnica naenkrat spremenila.

Bila sem tudi v »Putnikovi« pisarni. Ladja odpluje iz Marseilleja 5. januarja, 3. januarja moram najpozneje odpotovati iz Maribora . . . Jutri odidem domov, da preživim čas do odhoda pri očetu in da si preskrbim po-trebne listine in potni list.

Zdajle bom še napisala pismi za Tineta in Alenko, potem pa bom od-šla k polnočnici, da se zahvalim Bogu in božji Materi za rešitev . . .

Sobarica pravkar prinaša v sobico majhno okrašeno svečico in vpra-šuje, če že naj prižge svečice. Ne, prižgala jih bom jaz sama . . .

(Konec).

Franja Golob:

Na življenja cesti

Videla sem ljudi na poti življenja. Mnogo jih je bilo in vsak drugačen je bil. Začudena sem zastrmela v to množico obrazov, moja noga pa je šla, gnana od nemega začudenja in moje oko je ogledovalo obraze; prav vsa-kega posebej je gledalo. Iskala sem v teh obrazih, iskala na čelih, iskala na ustnah, iskala sem v soju oči. Niti sama nisem prav vedela, kaj iščem in kaj moram najti, a iskala sem in si stisnila v dušo prav vse, kar je videlo moje oko.

Videla sem dete v zibki. Čisto majhno, nebogljenost je bilo, a tako nežno, tako angelu božjemu podobno. V njegovih očeh je bilo nekaj tako mehkega, nedolžnega, čistega, da bi mogla reči, da je bil odsev zarje, tiste čiste zarje, ki sije tam preko . . . Iz teh malih plavih oči je sijala prava čista — sreča.

Zazrla sem se v njegove ustne. Smehljaj je plaval na njih in zazdelo se mi je, da ne more biti lepšega, čistejšega smehljaja, da ne more biti bolj iskrenega in dobrotnega nasmeha.

Pa sem videla obraz, ves čudno popisan s potezami. Globoke gube a čelu, okrog oči, okrog usten. Bil je obraz moža, ki je prehodil trnjevo pot skrbi za vsakdanji kruh. Nekoč ni bilo teh gub na njegovih licih, a prišlo je življenje, potegnilo ga v svoj vrtinec, da se je moral boriti z naporom vseh sil, sicer bi ga bilo strlo. Takrat so se zarisale v čelo gube skrbi, senca je legla na lice, trpljenje se mu je začrtalo v obraz. Oči tega moža so si-jale mirno, resno, žalostno; brala sem v njihovem soju, da se je boril i sam s seboj v tistih težkih urah, ko je bil sam in do dna duše potr. Na njegovih ustnah ni bilo smeha.

Srečala sem mladeniča in mu pogledala v lice in brala v njegovi duši. Mlad je bil, niti ne 25 leten, pa so že bile na licu prve težke črte. Res, mlad je bil, a drugega ni imel nič. V srcu je nosil ideal, lep, svetel in čist in rad bi ga uresničil. Toda kako bi ga, kako bi mu dal določeno obliko, ko nima ničesar razen svoje mladosti? In vendar je iz oči sijalo upanje: mladost

zmore vse. Zmogel bom, saj sem mlad! Njegove ustne so se smehljale. To je bil nasmeh pričakovanja.

Tam je šla žena z otrokom v naročju. Žena in mati. Skrb, trpljenje, delo, ljubezen do svojih, vse sem brala v njenih očeh. Tako dobrotno so sijale, in usta so se smehljala v nasmehu, ki nosi uteho drugim, ki pa zakriva bolest lastne duše. O mati, materin obraz! Kdo in kako te bo opisal dostojno?

Noga me je zanesla med otroke, ki so se podili po travniku. Zagledala sem se jim v oči, lica, ustne. Vse se je smejalo, vse glasno čebljalo. Njihove besede so bile kot besede iz pravljice. Srečni otroci! — Glej, nevidna roka je snela kopreno z njih lic. Ali se ne zarisujejo gube? Čisto tanke, skoro nevidne. Ali se ne zarisujejo? ...

Mladenka mi je prišla naproti. Vzveselila sem se je, misleč, da bom videla samo lepo srečo brez bridkosti. Pa je nisem videla. Vesela je bila, res. Smejala se je, saj je bila mlada. A iz oči ji je sevalo vprašanje. Kako obrniti svoj korak, da bo življenje lepo, sončno? Kako stopiti na življenja pot? Vpraševala se je, opazovala druge, a ni vedela, kod. Na mladem licu so se poznali sledovi skrbi, potrnosti.

Utrujena je bila moja noga. Ali še ne bo konec tega romanja? — Starca in starko sem uzrla. Sedela sta drug k drugemu privita in se grela v toplih žarkih popoldanskega sonca. Utrujena sta bila videti, utrujena od življenja poti. Poiskala sem jima v obraz. Glej, mir je sijal iz ugašajočih oči. Kako to? Spregovorile so njune poteze: »Iz zibke na travnik, v mladost in zrela leta do te klopice in utrujenosti. Počasi se je začelo trpljenje, se večalo, doseglo vrh in se nato umirilo. Na gladkem obrazu so se poglobljale gube, iz njih je gledalo trpljenje, v vsakem času drugačno. Danes pa — življenje je mirno. Živiva od spominov in čakava smrti. Živiva od spominov, od tistih ko sva bila otroka, mladenič in mladenka, mož — oče in žena — mati. Misлива na vse prošlo in najina vest je mirna, kajti s p o l n i l a s v a z m e r o m s v o j o d o l ž n o s t. Zavedala sva se odgovornosti za vsako besedo, dejanje in misel. Zato se nama zrcali mir z obraza. Čakava smrti. Nič se je ne bojiva, saj sva prehodila življenje z zavestjo, da naju čaka sodba. Po borbah, po trpljenju sva dosegla — mir svojim dušam.« — — —

Tako torej? Kje je sreča? Išči jo, išči, našel je ne boš; čiste in popolne našel ne boš. Povsod borbe, trpljenje, povsod tuga, bolest. In ti, če spolniš svojo dolžnost, če se svoje odgovornosti zavedaš, smeš upati, da dočakaš — mir. In dete v zibki? Ali ni srečno? Seveda je, pa to vemo samo — mi. Samo mi občutimo polnost njegove sreče, da črpamo moč svojim dušam ...

Iskala sem v obrazih vse množice. Kaj sem našla? Videla sem, da sleherni pije kupo bridkosti, trpljenja, kupo pelina. Spoznala sem, da moj križ ni tako strašno težak, saj ga nosi sleherni na Golgoto svojega življenja. Zakaj bi ga ne nosila jaz? Zakaj bi se ga branila ti, sestra? ... Nemo je prikipela iz mojega srca tožba: »O, da bi bili, kakor otroci,« in kot očitek mi je vstalo v duši ...

Lepota in vrednost slovenske zemlje

4. Šmarje pri Jelšah

Ob železnici Grobelno—Rogaška Slatina je postaja in pet minut od nje, trg z imenom Šmarje pri Jelšah; trg s sedežem sreza, uradi, oblastmi, trgovinami in obrtniki.

Zgodovina pripoveduje (Iz zapiskov msgr. Vreže): »Šmarje« se imenuje pri Jelšah zato, ker so trška poslopja nanizana ob cesti jugovzhodno od gradu Jelše; pripovedka pa razlaga ime takole: da so vse stavbe trga zgrajene — radi močvirja »na okamenelih jelšah, zato Šmarje p. J.«

Skozi Šmarje vodi stara rimska cesta, ki se vije iz Celja (Celeia) v Ptuj (Petovia). Pravijo, da so že Rimljani občudovali šmarske loze, grebene in prehode. Postavili da so si ob bregu več »lepo urejenih vil«. Možno je in zgodovina dokazuje s spomeniki, da je bilo Šmarje res razkošna rimska naselbina. Sedanja vas »Dvor« priča z imenom in z izkopaninami ondotnega polja, da je tam stal v davnini mogočen dvor, povezan s sedanjim gradom Jelše. Iz zapisnikov je znano, da so tuji in naši pradedi občudovali lepoto jasne šmarske doline.

Šmarje je bila verska podružnica nekdanj močne in velike župnije Ponikve. Cerkvene obrede so opravljali duhovniki iz Ponikve v cerkvi sv. Barbare, jugo-zahodno od trga.

Pravijo, da je bilo Šmarje nekdanj jezero z otokom. Na otoku je bila kapela posvečena Mariji in odtod poznajo vzhodni Slovenci Šmarje z imenom »Marija na jezeru«.

Sedanja župnijska cerkev priča, da je bila dograjena z dozidki. Kapela je zrastle h kapelam, sredi katerih se dviguje močen stolp.

V stolpu so zvonovi — glas, ki čudovito drami, blaži in veže, vabi in dviga ljudsko dušo k Stvarniku. Ob zvonjenju, potrkavanju, klenkanju in trojančanju se kmet — za hip iztrga skrbem in teži težkih dni, čelo se mu zjasni, poglobi se mu oko, izvije se mu vzdih, ki poje in moli, drhti in žaluje z zvonovi ...

»Oj lepa je ta šmarska fara ...! Lepo mi poje šmarski zvon« ...

Zapisano je, da je bilo takrat, ko so Turki prihruli v te kraje, teh krvnikov kot listja in trave, in vznemirjalo jih je slovesno zvonjenje, šmarskih zvonov ... Pognala je Osmane bela žena, ki je čuvala cerkev napolnjeno z vzdihujočimi Šmarčani.

Cerkev je posvečena Mariji — spominu vnebovzetja. Njena notranjost zbira številne vernike in božjepotnike, zbere duha in ga dviga k Materi — Od farne cerkve gre proti južni strani v breg tlakovana, spočetka položna, pozneje strma pot mimo XIV. postaj — kapel na grič k sv. Roku.

Postaje križevega pota predstavljajo prizore trpljenja Odrešenikovega v posameznih kapelah.

Kapele so bile postavljene v letih 1743—53. Po sodbi strokovnjakov

so te stavbe s slikami in kipi delo umetniških moči, »spadajo med najzanimivejša dela krščanske umetnosti v alpskih deželah«.

In te umetnine na slovenski zemlji, v Šmarju, ob poti k sv. Roku, ti mnogo, tiho, a razločno povedo ...

Vsaka slika, vsaka skupina je nenavadno ganljiva. Sleherni gib zbičanega, ponižanega in izmučenega Gospoda priča o veličini in moči, zvestobi in junaštvu, iskrene — žrtvujoče ljubezni Odrešenika za vse človeštvo.

Ljubezen! ... Kratka beseda, a globok, visok in brezmejni pojmi, najvišje in najtišje — vsemogočne pesmi, ki prihaja iz večnosti, dela čudeže in izzveneva v večnost. Vsemirje je polno njenih akordov ... Brez nje je bodeča in grenka, prazna in mrtva vsaka umetnina in sleherni dan. Ljubezen je moč in dvigalo, veselje in življenje. Vsaka duša jo zmore ... in vsako srce zavedno ali nezavedno hrepeni po nji ...

A, kako malo je resnične kristalne — velikodušne nesebične, odpuščajooče in žrtvujoče ljubezni med nami!

Da bi nam bili dobri, to pričakujemo in celo zahtevamo, a da bi nepristransko delili — tega pa ne zmoremo. Tožimo nad težkimi časi — in so tudi, ledena zamrza sebičnosti jih teži ... Krivo je pomanjkanje resničnih dejansko plemenitih, slehernemu dobro hotečih duš.

Da bi spoznavali sami sebe, kaj še! V koš bližnjega napak posegamo ... Da bi spopolnjevali sebe, pometali pred svojim pragom, drli iver iz svojih oces, bili sami pravični, resnični ... o lepo bi bilo in varno bi bilo ...

Bližnji naj bi nam bil brat! »Česar nočemo, da drugi nam store, ne storimo drugim!« Da bi znali potrpeti z bližnjim in zmogli trpeti, če treba za bližnjega ... Križev pot še stoji — šola! Križana Ljubezen nas uči — ljubezni.

Sv. Rok na griču 369 m. Veličastna, nenavadna cerkev je bila postavljena okrog 1646. Zgodovina pripoveduje o njenem postanku takole:

L. 1645 je razsajala kuga po ptujskem kraju, odkoder je prišla v Šmarje. Verniki so prosili Boga in svetnike, tudi sv. Roka, da jim odvzame to šibo. Kuga je mahoma prenehala in verniki so znosili toliko darov, da je vzrastla sedanja čarobno lepa cerkev sv. Roka, kjer se zbirajo verniki in božjepotniki, zlasti 14. in 15. avgusta.

Krasen razgled od sv. Roka.

Modro sončno jutro ti odgrne zaveso, da vidiš od sv. Roka lepo in bogato slovensko zemljo. »Slovenska zemlja, zemlja krasna, kristal iz božje roke vzeti!«

Od sv. Roka vidiš mnogo cerkva, Kamniške planine, vse jasne in sončne, pred teboj so Solčavski velikani, vse Pohorje, Boč, Donati, hrvaško Zagorje, obsavsko gorovje in Savinjske planine. Vidiš sv. Ožbalta pri Ponikvi, goro Oljko, Ojstrico, Grintavec, sv. Uršulo, Brinjevo goro, Konjiško in Vitansko gorovje, Kozjak, vidiš Kostrivnico, sv. Trojico nad Slatino, sv. Emo, Tinsko, Žusem, sv. Križ nad Planino, Kalobje, sv. Rupert nad Laškim, grad Rifnik itd.

Bogata — zlata polja, bujni sadovnjaki in vinogradi nudijo tebi, oratar slovenske zemlje, kruh, zdravje, moč in prihodnost, sela in gmajne, ceste in temno gozdovje s cveti belih cerkva so ti up, veselje, dom in oltar Vsemogočnega, ki ga jasneje gledaš in iskreneje moliš z vrha — od sv. Roka.

In ta slovenska zemlja je rodila in vzgojila zavedne in zaslužne može.

V Ponikvi, na Slomu je bil rojen služabnik božji, A. M. Slomšek, škof lavantinski, pisatelj, pesnik in vzgojitelj. Koliko dragocenih spisov, naukov in življenjskih smernic nam je zapustil ta sveti mož!

V Kalobju je bil doma Jože Virk, pisatelj, v Št. Jurju ob juž. žel. je bil V. Oražen, v Šmarju je skladal pesmi A. Aškerc in iz Mestinja je dr. J. Sket, — pisatelj šolskih knjig, pri Sv. Roku pa ima dom gostoljubja za služni Šmarčan, preč. g. monsig. Ivan K. Vreže.

»Slovenska zemlja, zemlja krasna, zaklad iz božje roke vzet...«

In ta dragocena dediščina, čaka tebe, slovensko dekle, da jo s spoštovanjem sprejmeš, vzljubiš in s svojim delom in vzgojenim značajem obogatiš...

Deklica na tuje gre...

DEKLETA PIŠEJO:

Skoplje, december 1938

Dvanajsti mesec v letu. Zadnji mesec, ob katerem mora človek obstati, se zamisliti in prisluhniti... Kaj je bilo? To, kar vedno: hitrica življenja, ki ne da človeku mnogo razmišljati, ampak ga kar potegne v svoj vrtinec in se poigra z njim, če je v njem premalo močne volje, da bi se vzdržal na površju in soodločal tudi sam. Odločati o svoji usodi sem sklenila tisti dan v novem letu 1938, ko sem prečitala prvo pismo sestre Marije, tiskano v prvi številki Vigredi. Danes mislim, da je vsaki, ki je čitala ono pismo, bilo nemogoče iti preko njega, ne da bi na dnu tiste izpovedi izseljenke ne našla same se-

be, če ne zavedno, pa nezavedno prav gotovo. Svetujem Vam: pojdite in ga čitate še enkrat! Tisto uro, ko bo sv. večer potrkal na tuja vrata, za katerimi živite življenje svetopisemskega sina, o čemer tako lepo poje pesnik dr. Jože Pogačnik v pesmi Zemlja domača:

O zemlja domača!

ti si nam kakor češminov cvet!
Križem kražem po svetu človek hodi,
išče in dela čez dan in v sanjah blodi,
tujčevo vino pije in ni pijan,
grabi z obema rokama,
pa vendar zaman:
ni ene ljubezni v tujini ni zanj,
ni ena topla roka ne seže mu v dlan.

Nazadnje vsi —

da se spet ista povest ponovi —
vračamo k tebi se
kot svetopisemski sin...

Da, to smo mi, posvetu razkropljene ovce. Tudi me dekleta, ki nas je nujna življenja vrgla pod nosove gladnih volkov, ki jim diši tuja kri... Ali naj gremo drugačno pot, kakor jo je hodil svetopisemski sin? Ali naj takrat, v tistem odločilnem trenutku, ko se je treba odločiti za ali proti domu, odgovorimo in krenemo s smeri? Oče se je od veselja razjokal, ko se je vrnil sin. Če bi se ne bil vrnil, bi bil izobčen do smrti, kajti nobena še tako bogata tuja dežela bi mu ne bila mogla vrniti očeta. Še ljubezen žene bi ga ne bila mogla popolnoma osrečiti: na dnu srca bi ga bil tiščal greh sinovske nezvestobe in sinovskega izdajstva...

Vzgojiteljica.

Egipt, december 1938

Dnevi teko v tiste sladke dni skrivnostnega pričakovanja božjega rojstva... Brskam med svojimi kuharskimi recepti, da bi si kaj pametnega izmislila, kaj naj skuham za kosilo na adventno nedeljo. Nazadnje ga le imam! Sestavljen jedilnik, ki ni ravno preskromen. Kaj hočem, srečo ali nesrečo, kakor hočete, sem imela pri iskanju službe in sem naletela na bogato rodbino. — Pa mi nenadoma prifrči izza nekega lista majhen listič: droben zapisek iz tistega dne, ko me je prišla divja želja, da bi se bila zaletela v to tuje mesto in ga vsega prebrskala: imelo me je, da bi se bila popisala vsa slovenska dekleta, bivajoča v tem mestu. Ali mislite, da sem to storila? Nisem. Sram me je, ker moram sedaj ob koncu leta pogledati v prazne roke... Tako je šlo to leto, pa bo šlo drugo, tretje in tako naprej, do dneva, ko me bo Bog poklical in bo strahotno razočaran nad mojo praznoto: — Ustvaril sem te, da bi živela, a nisi ničesar priživela: ni ti bilo mar mlajših sester, ki so živele tesno ob tebi, in katerim bi bila lahko v mnogih trenutkih v močno oporo s svojo zdravo razsodnostjo in kleno pametjo, ki sem ti jo poklonil. Mar misliš, da sem brez smotra ustvaril močne in slabe? Močni ste poklicani v to, da učite in rešujete slabe, da preizkušate na njih svoje od me-

ne dane zmožnosti in navajate k dobremu, da tako spominjate name in me izpričuje. Mene, gospodarja Luči nad gospodarjem teme, ki sem mu jaz poklonil svobodno voljo in njemu lastno gospodstvo. — Da, tak bo ukor in morda bo tudi še kaj hujšega. Bog mi odpusti! Saj vem: duhovnik sledi božjemu klicu v sebi in se radi njega odpove vsemu svetu. Jaz pa sem tistikrat prezrla ta klic v sebi, in nisem šla v mesto, kakor mi je bilo ukazano, kakor da bi bilo to igrača in ne važno življensko vprašanje, čigar važnost se razteza celo preko groba v večnost... Ne smem nič več odlašati! Tiste nedeljske popoldneve pred božičem bom vzela papir in svinčnik in bom šla, da poiščem vse in jih povežem. Da ne zamudim prilike in preprečim kako morebitno hudo stvar, ki bi utegnila pasti na mojo odgovornost...

Kuharica.

Beograd, december 1938

Štiri leta sem že tukaj. Koliko doživeti v tej dobi! Vsakojakih, a najmanj lepih in prijetnih. Nekoč se je zgodilo, da bi bila skoro padla. Jezus moj, na tisto uro mi je spomin grenak in me boli v dno duše! Toda, ko se spomnim, kaj mi je dejal spovednik ob moji izpovedi na premagano skušnjavo, sem potolažena. Dejal je: — Mladost je največkrat napadena, zato ji največkrat preti poraz. Toda ni se treba bati napadov, kajti ti klešejo človeka v človeku; bati se je treba svoje nemoči. Prosimo Boga za moč, za tiste čudovite pripomočke milosti božje, s katerimi nam prihaja nasproti ravno ob pravi uri. — Povedala sem mu namreč tudi, kaj me je odvrnilo od greha. To so bila preprosta pisma iz domovine. Spominjala so me na mater, na očeta, na sestre, brate, na vse drage znanke. Kako bi se še mogla vrniti mednje ponosna in srečna, ko bi videla, kako vsi pošteni in dobri pričakujejo mene, nevredno! In sem ostala močna, da se ob uri, ki pride, vrnem mednje vsa še popolnoma njihova.

Sobarica.

Južna Francija, poletje 1938.

»Hišo bi zidali«, je dejal mož. Vendar mene ni volja. »Počakaj malo in se ne zaletavaj«, sem mu odgovorila. Mož je vedel, da bo težko prebil led. »Le kaj imaš

vedno proti temu?«, je bil nazadnje že skoro jezen. »Srce mi brani in vest«, sem bila odločna. »Srce zato, ker je pregloboko doživelo pojmi: domača zemlja, že v tistih letih, ko sem še v kratkem krilcu letala po rodni vasi in pomagala sosedovim paglavčkom loviti ptičke po gnezdih, kar pa se nam ni nikdar posrečilo. Bili smo preveč naivni in predobri. Potem me je deklitvo navezalo nanjo: tisti drobni, a tako veliki in značilni trenutki, ko sem dan za dnem nezavedno pričakovala nekoga in s hrepenečimi očmi strmela na naše tihe, zasanjane planine, na naše svetle, pojoče ceste, da si se končno moral pojaviti pred mano, iz dneva v dan te pričakujočo... In imela sem občutek, da te nisem pričakovala sama, da so mi pomagale pričakovati te tudi tiste tihe planine, one svetle ceste, po katerih pripovedujoči lepoti me žeja vedno in vedno, da bi se na njih neki dan nenadoma zopet znašla oba z otroki vred... Ali se še čudiš, da želim domov? Domača zemlja te mi je dala, domači zemlji naj te zopet vrnem...« Mož ni dejal ničesar, le toplo me je pogledal in me pobožal s svojo izdelano roko. Jaz sem vedela, da je to ura, najugodnejša za setev in sem sejala... »Vest pa mi brani, da bi najinim otrokom zabranila okusiti to, kar sva okusila midva: sladkost in opojnost življenja matere in otrok, ki po duši in krvi spadajo skupaj.«

Mož me je razumel in je dejal: »Prav, pa bomo zidali doma kje.« Videla sem mehkobo njegove duše v toplih očeh in občutila drget roke, s katero je tiho šel preko mojih las, čijih sijaj in lepoto občuduje še vedno. Jaz pa sem srečna, da

sem zmagala. Vedela sem, da bom morala zmagati, o tem nisem dvomila niti za trenutek. Že vidim v duhu, kako se vračamo: jaz in on, Janezek, Marko in Barica... O ko bi vsi, ki so razkropljeni po daljnem svetu in imajo možnost vrniti se, doživeli dom tako kot sem ga doživela jaz, ko bi veličino njegovo doumeli tako kot sem jo doumela jaz!

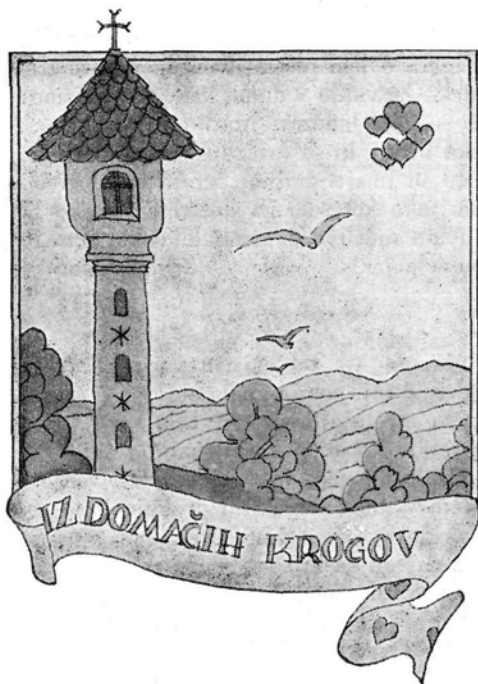
Žena in mati.

STRUNE VIR...

S peresom tja od rojstva naproti hodim
V deželo tujo me je gnala sla: [dnem.
lepota nje, nje dražest je bila,
da so ljudje mi pokazali nanjo...
Spolzelo mi pero je z rok, zavzeti vánjo...
Potem v duha je vzkliklo prebujenje —
tako kot v rožo dahne čarna moč,
ko z našega na tuji vrt prenese roka jo čez
visok akord zapeti, [noč —
in vanj, v to čudežno vstvarjenje,
nje tisoč svetlih sil razpeti...
A glej: v srcu strune vir ostal je tih in nem.
Globinam, čuj, tolmunov, ki jim ne vidim
sinjini gorskih jezer odpiram del srca. [dna,
Odpiram dušo ravní,
ki v nedogled beži,
zavzeti v rod nje slavní,
ki k soncu hrepeni...
Srce je tiho, čuj, molči...

V širino in v daljino oko ima razgled,
v višino in v globino moj duh brzi v polet.
Čez meje, onstran, daleč...
Ne čutim se nič več:
srce doma vasuje,
deželi rodni toplo grud ljubkuje...
Vseh tisoč strun v njem visoko pesem snuje!
Umetnica.

ZVONIVI SO ZVONILI ...

Naj bodo te vrstice v spomin Malčki Planinc, ki nas je dne 3. oktobra za vedno zapustila!

Žalostno so ječali zvonovi v Retjah, Lokah in Trbovljah. Še bolj žalostno pa je bilo v naših srcih, ko smo se poslavljale od nje, ki nas je v cvetu svojih mladih let zapustila. Čeprav smo bile pripravljene na udarec, vendar smo klonile pod njim. Vedele smo, da je ona, ki je po dveletni težki bolezni — imela je jetiko — odšla med nebeške zборе, bila vedno pripravljena na postelj, ni mogla udeleževati, tembolj agilna pa je bila poprej. Bila je dobra pevka in je petje tudi poučevala.

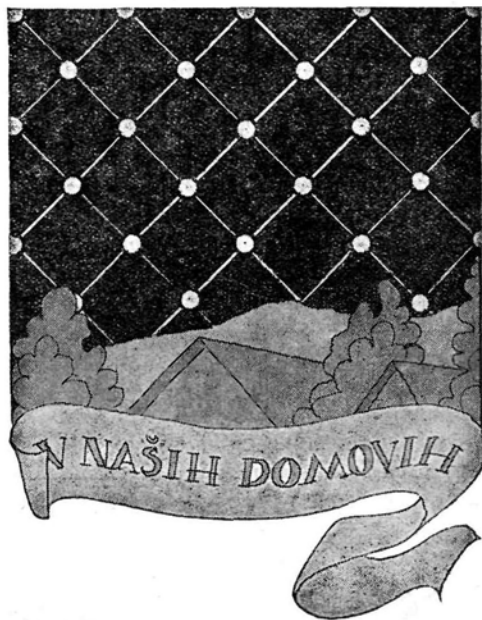
Kako priljubljena je bila med nami, je pokazala njena zadnja pot. Da, tako lepega pogreba že dolgo nismo videli v Trbovljah. Naš krožek, fantovski odsek, bojevniki, prav vsi so se ga udeležili. Venecv in cvetja je bilo mnogo; še celo sestre iz Celja so poslale svoji tovarišici krasen venec.

Ko so fantje v krojih naložili belo krsto na rame, so v kamnolomu zagrmeli strelji. Zdelo se mi je, kakor da se delavske Trbovlje poslavljajo od svoje hčere. Na požrtvovati vse za prosep našega krožka.

Sicer se dve leti, odkar je bila priklenjena kopališču pa se je v lepih besedah poslovil od nje č. g. svetnik g. Gašparič. Nobeno oko ni ostalo suho. Za tem so se poslovile tiste male pevke, ki jih je še sama učila prepevati Prav nazadnje pa so združeni moški zbori zapeli ganljivo žalostinko, katere odmev je še dolgo plaval nad pokopališčem.

Zvonovi pa so zvonili v meglen popoldan ...
Milena F.

Duhovne vaje in tečaj KA za kmečka dekleta v Šmihelu pri Novem mestu bodo v dneh od 26. dec. zvečer do 30. dec. zjutraj. Oskrbnina znaša 85 din. Priglasite se najkasneje do 10. dec. na naslov: Zveza kat. kmečkih deklet v Ljubljani, Masarykova c. 12. Vsa dekleta posebno iz Dolenjske prisrčno vabljeni!

PRI ČAJU.

Vonj drobnih čajnih lističev, ki se v rahlo šumeči vodi počasi odvijajo, ustvarja prijetno razpoloženje, ogreva in poživilja družbo, razgiblje domišljijo. Pri čaju pretresajo gospodinje svoje skrbi in težave, pri čaju veselo kramlja mladina, pri čaju se dela politika in marsikatera diplomatska čajanka je že odločilno posegla v potek svetovne zgodovine.

Pod čajem razumemo v prvi vrsti takomenovani ruski čaj, ki ima svojo domovino na Kitajskem; svoje ime je pa dobil po Rusih, ki ga tako radi pijejo in ga znajo tako imenitno skuhati. Lahko bi ga imenovali tudi angleški čaj, ker mislim, da ga sedaj le Angleži več popijejo ko Rusi. Poleg tega imamo pa še celo vrsto domačih čajev, ki so pa vsi več ali manj zdravilni in s katerimi navadno ne postrežemo drugače kot doma v družini. Ker pa ruski čaj vsebuje tudi nekoliko teina, ga ljudje s slabim srcem in slabimi živci ne prenesejo; zato se tudi pri čajankah lahko postreže z lipovim ali šipkovim ali jabolčnim čajem; vendar so to le nadomestki in jih bo gospodinja ponudila samo na izrecno željo gosta.

Če hočemo skuhati dober čaj, moramo kupiti dobro čajno mešanico. Imamo sicer ljubitelje, ki hvalijo samo kitajski čaj, drugi zopet indijskega ali ceylonskega. Za čaj pa ne uporabljamo samo zelenih čajnih lističev, temveč tudi cvetne liste. Zadnji so dražji, vendar sami ne dajo tako okusne pijače kot v primerni mešanici. Danes, ko se vse dela na znanstveni podlagi, se tudi za mešanje čaja potrebni strokovnjaki, ki po teoretskih in praktičnih izkustvih sestavljajo te mešanice in jih tudi zakonsko zaščitijo. Zato nam ni treba skrbeti, kako jih bomo sami sestavljali, vse to so za nas oskrbeli že drugi. Same ste se že lahko prepričale, da ni vseeno, če kupite odprti čaj ali dobro mešanico. Seveda je razlika v ceni. Ker ga pa rabiš za skodelico le dober ščepec, tudi 100% povišek ni važen.

Ruskega čaja ne kuhamo kot kavo, temveč ga samo poparimo z vrelo vodo. Čajnih lističev ne smemo pustiti dolgo v vodi, ker bo potem pijača motna in grenka. Najbolje je, če damo čajne lističe v večje cedilo, ki ga ponovno potopimo v vrelo vodo. Dober je tudi čajni jajček, ki ga kar obesimo v lonec, samo pozabiti ne smemo nanj. Gotovo ste že opazile, da se na postanem čaju naredi tanka prozorna kožica, ki mu ni ravno v prid. Zato kuhajmo čaj vedno sproti. Pravi ljubitelji pijejo čaj brez vseh dodatkov, samo rahlo oslajen, drugi odklanjajo tudi sladkor. Navadno se mu pa dodaja limonov ali pomarančen sok in rum ali konjak, v neka-

terih krajih tudi mleko in smetana. Zapomniti si je treba, da dodajamo sadni sok vedno surov, da ga torej vlijemo v čajno ročko in ne v lonec, kjer ga kuhamo. V lonec damo le lupino. Pa tudi za to je boljše, če ob lupini samo obrihamo koščke sladkorja in jih dodamo sadnemu soku.

Posebna postavka je rum. Dober rum je razmeroma drag; zato si ga gospodinjke rade same pripravljajo. Pravi rum je destilat sladkornega trsa; običajno ga pa delamo z rumovo esenco, ki s sladkornim trsom nima nič opraviti. Potem dodamo še razne aromatične sestavine, kot vanilijo, pomarančne in limonove lupine, fige, rozine itd. Tak rum seveda zamori ves čajni aroma in bi ga lahko brez škode vlili tudi v oslajeno toplo vodo. Konjak je pa vinski destilat in imamo mnogo več upanja, da tudi pri nas dobimo pristnega, saj imamo vina na pretek in tudi tovrstnih industrij nam ne manjka. Tudi se vonj pristnega konjaka bolj prilega čaju, ko razni zvarki domačega ruma.

Čaj pijemo iz tankih porcelanastih skodelic in prigrizujemo fino pecivo. Najobičajnejši so keksi, ki za domačo rabo tudi popolnoma zadostujejo. Če bomo pa s čajem postrele gostom, se moramo že malo bolj potruditi in pripraviti več vrst peciva z raznim okusom: k čaju postrežemo tudi z obloženimi kruhki, mrzlim narezkom, raznimi paštetami itd. Seveda moramo potem pripraviti tudi vino, da naši gostje ne bodo žejni.

KUHARSKI ZAPISKI

Keksi. Vmešaj, da dobro naraste, 12 dkg presnega masla, 12 dkg sladkorja z limonovo lupino in 1 jajce. Dodaj še 35 dkg moke, zmešane s polovico pecivnega praška, stresi na desko, pogneti, zvaljaj in zreži z raznimi oblikami. Peci v srednje vroči pečici.

Janežev kolač. Mešaj, da dobro naraste 12 dkg sladkorja, 4 rumenjake, sok in lupino pol limone; primešaj kavno žličko strtega ali zrezanega janeža in 6 dkg zmletih mandeljnov. Stepi 4 beljake v trd sneg in ga s 4 dkg sladkorja stepaj še 5 minut. Potem ga z 6 dkg moke zmešaj med prejšnje. Deni v podolgovat model za škofovski kruh ali za srnin hrbet. Model mo-

ra biti namazan in z moko potresen. Peci najprej pri nekoliko odprti pečici, da se na vrhu ne naredi prezgodaj skorja, ki potem počí. Pečeno stresi na desko in pokrij čez noč s prtičem. Drugi dan zreži na cm debele rezine.

Orehove rezine. Vmešaj 2 jajci, 12 dkg sladkorja in ščep soli; dodaj 12 dkg moke, 20 dkg debelo zrezanih orehov in 10 dkg rozin. Oblikuj z mokrimi rokami štručko, jo daj na namazano pekačo in speci v dobro segreti peči. Še toplo zreži na rezine in shrani.

Narastek iz ovsenih kosmičev. Vsuj v $\frac{1}{2}$ l nekoliko osoljenega, vrelega mleka 10 dkg ovsenih kosmičev in mešaj in kuhaj, da se zgosti. Potem postavi na hladno. Medtem vmešaj 6 dkg presnega masla, 10 dkg ogrete čokolade in 6 dkg sladkorja; dodaj posamezno 3 rumenjake in ohlajeno ovseno kašo. Stepaj trd sneg 3 beljakov s 4 dkg sladkorja še par minut in ga rahlo zamešaj v prejšnje. Napolni v namazano in s sladkorjem potreseno skledo ali model, postavi v kozico z vrelo vodo in deni vse skupaj v pečico, ki jo pa ne smeš popolnoma zapreti. Tako naj se narastek od zgoraj počasi peče, od spodaj pa kuha, da na pritisk s prstom samo malo zašumi, ali da je igla, s katero ga prebodeš suha. Če je pečica pretopla, jed preveč naraste in se potem sesede. Pečenega zvrni na krožnik, dobro potresi s sladkorno sipo, polij z 2—3 žlicami ruma, zažgi in goreče postavi na mizo.

Pražen riž z zelenjavo in masleno omako. Olupi in zreži na kocke 20 dkg korenčka, 2 kolerabici in pol zelene; 1 majhno karfijolo razdeli na cvetke, otrebi merico brstnega ohrovta, seseklaj par gobice in steblo pora. Korenček, kolerabice in zeleno kuhaj skupaj, karfijolo in ohrovt pa vsako posebej v slani vodi. Vso kuhano zelenjavo odcedi in osveži z mrzlo vodo; vendar vodo, v kateri se je kuhala, shrani, da boš potem zalila omako.

Prepraži na 4 žlicah olja 35 dkg opranega in zbrisanega riža, osoli, opopraj in zalij z $\frac{3}{4}$ l mrzle vode; ko zavre, ga postavi vstran in počasi duši, da se zmehča in popije vso tekočino.

Zdaj naredi še omako. Prepraži na 5 dkg presnega masla 4 dkg moke, dodaj se-

sekljan por in gobice, odišavi z muškato-vim oreškom in zalij z $\frac{1}{8}$ l sladke smetane ali mleka. Ko prevre, dodaj po potrebi zelenjavne juhe in šele potem osoli. Nekoliko te omake zmešaj med riž, da postane lepljiv in se bolj sprime. Natlači ga v model, ki ima v sredi luknjo kakor za šarkelj ali potico, tako zvani rižev obod, in ga postavi v toplo vodo, dokler ga ne rabiš. V ostalo omako pa stresi kuhano zelenjavo in dobro prevri. Stresi potem riž na primeren krožnik, naloži v sredo zelenjavo in potresi z drobnjakom.

Telečji ptički. Kupi za vsako osebo 1 telečji zrezek, ga potolci in nadrgni s soljo in poprom. Pazi, da zrezkov ne strgaš, ker ti potem uhaja nadev. Prepraži na 3 dkg presnega masla 10 dkg očiščenih in sesekljanih gob; ko se posuše, dodaj zelenega peteršilja, 5 dkg sesekljane šunke, malo prepraži in odstavi. Primešaj 4 žlice opraznega riža, osoli, opopraj, dodaj 1 jajce in razdeli enakomerno na zrezke. Vsakega lepo zavij in zveži z nitjo. Povaljaj jih v moki in opeci v vroči masti. Polagaj jih v primerno kozico, tesno drug poleg drugega. V preostali masti prepraži žličko moke, zalij najprej s 3 žlicami smetane, potem še z vodo in vlij čez zrezke. V tej omaki naj se dušijo še pol ure. Potem jim poberi nitke jih zloži na krožnik in polij z omako.

ŠTEVILKA TRI JE SREČNA ŠTEVILKA!

Tudi v Vašem življenju je najbolj važno troje: zdravje, lepota in sreča. Skrbite torej v prvi vrsti za zdravje svojih zob! Negujte jih redno z zobno kremo Sargov KALODONT, ki ima v sebi učinkovit dodatek sulforicinoleat dra. Bräunlicha. S tem odpravite polagoma vendar zanesljivo zobni kamen in preprečite, da se ne naredi drug. Za izpiranje in razkuževanje ustna voda Kalodont.

Zapečen krompir. Skuhaj poldrugo kilo krompirja, ga olupi in zreži na lepe rezine. Primerno kozico namaži s presnim maslom in obloži s krompirjem. Potresi s soljo in precvrto čebulo; potem zloži v kozico ves krompir, vmes ga soli, če hočeš, tudi malo popraj in potresaj s precvrto čebulo. Po vrhu polij z 2 žlicami stopljenega presnega masla in postavi v pečico, da na vrhu, zlasti na robu zarumeni.

Pečenega stresi kot kolač in zreži na koščke.

Fritati s šunko za govejo juho. Prepraži na 2 dkg presnega masla 4 dkg sesekljanje šunke, dodaj žličko sesekljanega peteršilja in odstavi. Prilij $\frac{1}{8}$ l mrzlega mleka, ščep soli, 10 dkg moke in 1 jajce. Vse dobro razmotaj in postavi vstran. Čez 10 minut testo še enkrat premešaj in speci na vroči masti tanke omlete; zreži jih na rezance in daj v juho.

Lovska juha. Za to juho rabiš odpadke od divjačine, kakor drob ali glavo. Zreži jih na primerne kose, dodaj tudi nekaj govejih in telečjih kosti in zmešaj s polovico sesekljanje čebule, 10 dkg zrezane juhine zelenjavé, nekaj zrn popra, perescem lorberja in vršičkom timijana. Vse praži na masti, da zarumeni; potem potresi z žlico moke, zopet praži, nato osoli, dodaj žličko gorčice, žlico paradižnika, košček limone, malo brusnic in zalij z 2 l vode. Ko juha vre poldrugo uro, poberi meso ven in ga drobno zreži. Juho precedi in pretlači zelenjavo. Vloži meso, na presnem maslu oprazen sesekljan por in kocke tudi oprazene črne kruha.

VPRAŠANJA IZ ZDRAVSTVA

Odgovarja dr. M. Justin.

Naročnica. — Stara ste 25 let. Ob ribanju poda sta začutili bolečino v zapestju. Popravilo se je, toda čez leto in dan so se bolečine na tem mestu zopet začele javljati čim več ste delali. Nobena maža Vam ni pomagala, v bolnici so pa rekli, da Vam kost gnije. (Caries). Po gipsu se Vam ni stanje zboljšalo. Vsako delo pri gospodinjstvu Vam je bolečine poslabšalo. V zapestju je roka debelejša, roka je slabejša, peče in boli. Vzdigovanje škafe je skoro nemogoče, vožnja s kolesom Vam povzroča bolečine in se Vam kar stemni pred očmi. Vsak svetovalec Vam drugače pove. Vsi pa eno poudarjajo: Dajte roki mir, ne delajte, ne presiljujte jo, čuvajte jo. Temu se tudi jaz pridružujem. Dajte roki mir, ne vzdigujte škafov, piskrov, ne vozite se s

kolesom, kratko: roki privoščite pol leta mir, potem se zopet oglasite.

I. B. D. L. — Ko ste bili stari 15 let, ste dobili perijodo, ki je trajala redno do sedaj, ko ste stari 18 let. Sedaj Vam je pa postalo neredno na 3 tedne ali na 6 tednov. Pred perijodo so strašne bolečine, ki jih ni mogoče popisati. Ob perijodi ste strašno blede, črna pod očmi, kar Vam je zelo nerodno in Vas ljudje sprašujejo, kaj je z Vami. Tudi se zelo ustrašite kakega ropotanja in srce Vam zelo bije in nato Vas boli glava. Želite vedeti kaj in kako? Rahlega zdravja ste, treba je, da si pustite pregledati srce. Vzemite pa stvar naravno tako, kot je, čemu bi se sramovali, če ste blede, saj so to naravne stvari, za katere ne morete dosti. Pameten človek Vas bo razumel, drugim pa ni treba odgovarjati. Živčevje ob teh bolečinah, neredni perijodi in glavobolom seveda postaja vedno bolj občutljivo. Vedite, da je človek na splošno le žilav in da se v vsak položaj vživi, sprijazni in s tem umiri. Če Vam bo zdravnik ugotovil srčno napako, se zdravite po podanih navodilih.

P. V. S. Split. — S čim naj ozdravite revmatizem, ki ga imate v nogah? V kuhinji, kjer služite, je cementni pod, noge so Vam vsled tega obbolele, krči. Po gretju, topli obutvi in mazanju se je stanje zboljšalo, toda krči in bolečine se le še kdaj vrnejo. Službe ne morete pustiti. Kaj naj napravite, da bo bolje? Najbolje: Službo spremeniti. Prej ne bo dobro. Znano je, da cement v kuhinji kuharicam napravi zelo, zelo veliko nadlog, kakor itak sami veste. Če ne morete menjati službe, prosite gospodarja, da vsaj položi deske tam, kjer vi največ hodite po kuhinji, okoli ognjišča, v shrambo, do omare itd. Sicer pa se mažite z opodelvokom dalje, vsekdar imejte tople, morda dvojne nogavice, toplo obutev, copate in na dno denite še večkrat zložen papir, v obliki podplatov; časopisni papir zadostuje. V fronti smo si s tem imenitno pomagali. Poskusite še Vi!

Poravnajte naročninol

DOBRE KNJIGE

Iz duhovnega življenja družine. Milica Grafenauerjeva. 1938. II. izdaja. Ker je bilo povpraševanje po tej knjigi tako veliko, je prva izdaja hitro pošla in je zdaj izšla druga izdaja. Že samo to, da je prva izdaja pošla, je najboljša izpričevalo za slovensko knjigo. Saj se to le malokdaj zgodi. — Bliža se čas, ko bodo naši fantje in dekleta stopali v zakonski stan, zaradi tega je prav posebno dobrodošla ta knjiga, ki bi jo moral prebrati vsak ženin in vsaka nevesta, pa tudi še vsak mož in vsaka žena. Broširan izvod stane din 21.—, za neude din 28.—, v platno vezan din 30, za neude din 40.—. Naročila izvršuje Družba sv. Mohorja v Celju.

Devica Orleanska (Sv. Ivana d' Arc). Sestra Simforoza Kovačič. Založile Šolske sestre v Celju. Cena din 20. *Devica Orle-*

anska ni samo patrona KA, temveč predvsem zaščitnica naših dekliških krožkov. Saj Vigrednice vedo, kako praznujejo dekliški krožki ta praznik. Je pa tudi Devica Orleanska svetel vzgled dekliških src, ki se zbirajo pod njeno zastavo. Zato naj si vsak dekliški krožek omisli vsaj en izvod in naj bi to knjigo prebirala naša dekleta na svojih dekliških sestankih. Umevno pa je, da si bo vsaka prelepo in vsebinsko tako bogato knjigo tudi sama omislila, da jo bo imela vedno pri roki. Zdi se nam, da je prav Devica Orleanska prav zdaj prevzela pri našem slovenskem naroduvažno poslanstvo, ko mora vsak in vsaka čuvati svojo rodno zemljo, svojo domovino. Vsaka Vigrednica, ki bo knjigo vide-la, jo bo gotovo kupila in tudi radi večkrat prečitala.

Vsaka Vigrednica bo za prihodnje leto pridobila vsaj eno novo naročnico. Čim več naročnic, tem boljši bo naš list.

Nizka cena električnega toka za elektrificirana gospodinjstva omogoča dandanes vsakomur, da si uredi svoj dom času primerno in preide polagoma k električni ureditvi kuhinje, kopalnice in pralnice, da si omisli električne peči za prehodno dobo in se odloči za električne čistilne aparate.

Cena toku je znižana

na 90 para za kilovatno uro

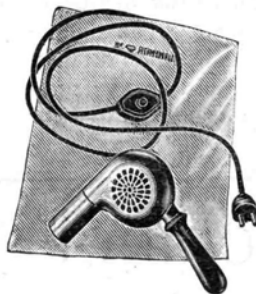
pri zajamčeni mesečni porabi.

Nočni tok po 60 para za kilovatno uro.

Podrobnosti in pojasnila daje

RAVNATELJSTVO MESTNE ELEKTRARNE.

Krekov trg 10-II.

„BOŽJI VRELCI“

Z adventom bo začel izhajati mesečnik »Božji vrelci« kot glasilo slovenskega liturgičnega gibanja in po naročilu slovenske katoliške akcije. List bodo izdajali in urejevali očetje cistercijani v Stični. Tiskala in razpošiljala pa ga bo Misijonska tiskarna v Grobljah. Letna naročnina bo znašala samo 10.— dinarjev.

»Božji vrelci« so bili do sedaj tri leta priloga »Kraljestva božjega« in so se izkazali kot zelo potrebni in uporabni. Tesnejše življenje s Cerkvijo in umevanje sv. Liturgije je zahteva današnjega časa in najboljša priprava in podlaga za apostolat katoliške akcije. Vsi drugi katoliški narodi izdajajo takšne liste. Zato so oo. cistercijani sklenili, naj postanejo »Božji vrelci« samostojen list. V tem stremljenju jih je podprla tudi Misijonska tiskarna, ki bo novi list čim ceneje tiskala in ga tudi razpošiljala. Očetje cistercijani bodo vse storili, da bo novi list na višku in zanimiv, tiskarna pa se bo potrudila, da bo dobil lično opremo.

»Božje vrelce« najtopleje priporočamo. Naročila sprejema Misijonska tiskarna, Groblje-Domžale.

„GROBLJE“

Misijonska tiskarna je te dni izdala lično knjižico o Grobljah. Napisal jo je Ivan Veider. V njej je popisana znamenita grobeljska cerkev in njene fresko slike, božja pot sv. Notburge, ki je vabila romarje od daleč, opisan je tudi grobeljski grad, kjer je sedaj misijonišče, dalje misijonišče samo, delo misijonarjev in Misijonska tiskarna. Knjižico krasí izredno veliko število slik na finem papirju. Tudi oprema knjižice je zelo lična.

Ker misijonske prijatelje gotovo zanimajo Groblje, ki so sedež misijonišča in Misijonske tiskarne, jim to knjižico priporočamo. Stane 10.— din. Naročila sprejema Misijonska tiskarna, Groblje-Domžale.

V upravi

VIGREDI:

Mati vzgojiteljica	16 din
Materam	8 din
Kuhaj varčno in dobro . . .	3 din
Praktični nasveti gospodinji.	3 din
Predavanja social. tečaja .	10 din

Skrivnost terpentinovega mila

ZLATOROG

obstoji v tem, da vas nikdar ne razočara. Dobrota terpentinovega mila ZLATOROG je bila prvovrstna včeraj, je danes in bo jutri. — Na terpentinovo milo ZLATOROG se morete zanesti, kajti to milo je preizkušeno in se obnese pri vsakem pranju znova.

